

KÜRESEL KRİZ VE TÜRKİYE

Eylül 2009

KÜRESEL KRİZE KARŞI ALINAN ÖNLEMLER VE KRİZİN GİDİŞATI

Eylül 2009

Yayınlayan : Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
Yayın Adı : Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı
Editör : Ekin Fıkırkoca
Kapak : Cennet Türker
Hazırlayan : Onur Elele
Basıldığı Matbaa : Printcenter
Basım Yeri : İstanbul
Basım Tarihi : Eylül 2009

Bu rapor Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği'nin desteğiyle yayınlanmıştır.

Rapor bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Raporda yer alan her türlü bilgi, değerlendirme, yorum ve istatistiki değerler hazırlandığı tarih itibariyle güvenilirliğine inanılan kaynaklardan elde edilerek derlenmiştir. Bilgilerin hata ve eksikliğinden ve ticari amaçla kullanılmasından doğabilecek zararlardan TSPAKB ve Vergi Konseyi hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Bu raporda yer alan bilgiler kaynak gösterilmek şartıyla izinsiz yayınlanabilir.

Rapor, yazar ve görüş sahiplerine ait olup Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliğinin veya Vergi Konseyi'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.

ÖNSÖZ

Mal piyasaları ile uyumlu olmayan finansal sisteminin ve bu sistem üzerine inşa edilmiş saadet zincirinin kırılması, dünyada yüzyılın ekonomik krize yol açtı.

Küresel kriz dünya ekonomilerini ve ülkemizi temelde iki alanda etkisi altına aldı ve almaya devam ediyor:

Birincisi: Finansal piyasalarda nakit akışları ve kredi hacimleri büyük ölçüde daraldı.

İkincisi: Büyümede ciddi oranda yavaşlama ve durgunluk meydana geldi. Bunun doğal sonucu olarak bütçe açığı arttı, dış ticaret hacimleri daraldı, işsizlik artma eğilimine girdi ve sosyal sorunlar ağırlaştı, ağırlaşıyor...

Bu temel sorunlar karşısında her ülke kendini özgü tedbirlerini alırken, ülkemizde "krize karşı duyarlı davranılmadığı" tartışmaları gündeme taşındı.

Ülkemizi küresel kriz karşısında güçlü kılan unsurların başında "toksik" zehirli bono diyebileceğimiz ürünlerin bankacılık sistemimize girmemiş olması yer almıştır. İlaveten, 2001 yılında yaşadığımız ekonomik kriz sonrasında, bankacılık sistemimizin güçlü bir yapıya kavuşturulması; risk yönetimi anlayışının yerleştirilmesi, denetimin güçlendirilmesi ve sermaye yeterliliğinin aranması gibi unsurlar da ayrıca etkili olmuştur.

Ancak, iç ve dış piyasalarda yaşanan durgunluk, temel mal fiyatlarında yaşanan gerilemeler, uluslararası finans sistemindeki daralmalar, reel sektörü ciddi anlamada olumsuz etkilemiştir.

Bu ortamda ekonomi siyasetinden sorumlu olanların, krize temkinli yaklaşan açıklamaları iki farklı şekilde yorumlandı.

Birincisi, ekonomi yönetimi krizi algılamadı veya ülkemizdeki olası etkilerini küçümsedi,

İkinci yaklaşım ise, ülkede panik havası doğurmak istemedi, o nedenle söylemlerinde halka ve piyasalara endişe ve korku vermekten kaçındı.

Ekonomi ile ilgili bakanlıklar ile Merkez Bankası, BDDK, SPK ve İMKB gibi kuruluşların, ülkemizi ve dünyayı yakından takip eden altyapılara sahip olduklarını biliyoruz. Ayrıca ekonomi yönetiminin iş dünyasından kopuk ve içine kapalı bir durumda olduğu da söylenemez. Bu nedenlerle hükümetin ve ekonomi yönetiminin krizi algılamadığını kabul etmek, sanırım haksız bir yargı olur. Belki sorumluların "küresel kriz ve krize karşı alınacak önlemler paketini, en başında ve tam bir açıklıkla deklare etmemeleri, iş dünyasında kaygılara yol açmıştır" diyebiliriz.

Bu süreçte bankalarımızda herhangi bir mevduat çekilişi olmamış; sendikasyon kredileri yenilenmiş, bankalarımız bu sınavı başarıyla vermişlerdir.

Ancak, hem ihracattaki hem de iç piyasalardaki daralama yanında reel sektöre açılan kredilerin yavaşlaması ve kredi maliyetlerinin pahalılaşması, madalyonun diğer yüzünde, özellikle KOBİ'lerimizi ve bazı sektörleri olumsuz etkilemiştir.

18 Ekim 2008 tarihinde "Küresel krize karşı alınması gereken önlemler" başlığı altındaki beyin fırtınası toplantısında, ekonomi ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının başkanları ile iş ve ekonomi dünyamızın önemli isimleri bir araya gelmişti. Maliye Bakan'ı Kemal Unakıtan başkanlığında, Vergi Konseyi'nin koordinasyonunda gerçekleştirilen bu toplantıda doksan adede yakın görüş ve öneri dile getirilmişti.

Diğer taraftan, krizle birlikte ülkemizde hükümetin parça parça çok sayıda tedbiri hayata geçirdiğini de biliyoruz.

Ayrıca alınacak her tedbirin bütçe üzerindeki yükünün de kaldırılabilir olması, mali disiplin adına en hassas olmamız gereken konuların başında yer alıyor.

"Küresel Kriz ve Türkiye" başlıklı rapor değerli Hesap Uzmanı Onur Elele tarafından hazırlandı ve yayıma hazır hale getirildi. Bu raporda hükümetin ve ekonomideki ilgili kuruluşların küresel krizin Türkiye üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla aldıkları veya alamadıkları önlemlerin tümünü bugünden itibaren bir arada görmek ve değerlendirmek imkanımız olacaktır.

Dünyayı saran ve sarsan bu kriz, ülkemizdeki yapısal sorunları ortaya çıkarması adına ayrıca "turnusol kağıdı" gibi test olmuştur. Hepimizin çok iyi bildiği bu sorunlarımıza toplumsal mutabakat ve kararlılıkla eğilmek ve çözmek zorundayız!

Ülkemiz bölgesinde gerçekten merkez ülke olabilecek potansiyele sahiptir ve her geçen gün bu potansiyelin gerçekleşeceği konusundaki iyimserliğimiz daha da bir artmaktadır.

Hele de gelişmiş ülkelerin çok güçlü olarak bildiğimiz ve bu kompleks altında adeta ezildiğimiz ekonomilerinin ve finans sistemlerinin küresel kriz ile geldikleri durumlara şahit oldukça sadece iyimserliğimiz değil, özgüvenimiz de artmıştır.

Siyasi ve ekonomik istikrar içinde, ülkemizin çoktan hak ettiği "Büyük ülke ve güçlü devlet" olma hedefine ulaşacağına inanmamız, başarıya giden yolda en önemli motivasyon unsurumuz olacaktır. Elbette hep birlikte ve elbette kararlılıkla sorunlarımızı ortak akılla çözmek ve bunu gelecek nesillerimiz için başarmak zorundayız.

Mustafa UYSAL
Vergi Konseyi Başkanı

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM	
I. Küresel Krizin Doğuşu	8
II. Krizin Etkileri	13
III. Dünyada Krize Karşı Alınan Önlemler	14
İKİNCİ BÖLÜM	
IV. Krizin Türkiye'ye Yansıması	16
V. Krizin Başlangıcında Kamuoyunda Gündeme Getirilen Öneriler	17
VI. Küresel Krize Karşı Türkiye'de Alınan Önlemler	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
VII. Öncü Ekonomik Göstergeler Doğrultusunda Ağustos 2009 İtibariyle Türkiye Ekonomisinin Görünümü	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
VIII. Türkiye İçin 2009 Yılına İlişkin Riskler	46
IX. Belirleyici Rol Oynayacak İç Değişkenler	48
X. Krizin Aşılması İçin Odaklanılması Gereken Alanlar	49
XI. Kritik Başarı Faktörleri	51
XII. Küresel Krizin Gidişatına İlişkin Genel Değerlendirme	52
KÜRESEL KRİZİN KRONOLOJİSİ	55

GİRİŞ

ABD’de 2007 yılında riskli konut kredilerinin geri ödemelerinde sorunların baş göstermesiyle başlayan, konut ipotek senetlerinden oluşmuş mali varlıklara ve türev ürünlere yatırım yapan tüm banka ve şirketlerin mali yapılarını sarsan, 2008 yılının Eylül ayında ABD’li önemli yatırım bankası Lehman Brothers’ın iflasının yarattığı şok etkisi ile mali sistemin kilitlenmesine yol açarak tüm dünyaya yayılan küresel kriz, olumsuz etkilerini bu tarihten itibaren Türkiye’de de göstermeye başlamıştır.

Küresel kriz Türkiye’de olumsuz etkisini öncelikle finans piyasaları ve sermaye hareketleri üzerinde göstermiş, izleyen aylarda sorun reel sektörü ve iç piyasayı da etkilemeye başlamış, 2008 sonu itibariyle tüm ekonomiyi etkisi altında almıştır.

Küresel krizin süresinin tahmin edildiğinden daha uzun süreceğinin ve etkisini tüm dünya ekonomisi üzerinde göstereceğinin anlaşılmasının ardından, krizin olumsuz etkilerinin en az hasarla atlatılması amacıyla kamu otoriteleri tarafından 2008 yılının Ekim ayından itibaren mali sektöre yönelik, Kasım ayından itibaren de reel sektöre yönelik kriz önlemleri uygulamaya konulmuş bulunmaktadır. Hemen her ay farklı bir alanda düzenleme yapılarak küresel krizin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesine yönelik önlemler alınmasına halen devam edilmektedir.

2009 yılı Ağustos ayı itibariyle küresel krizin olumsuz etkisi tüm dünya ekonomileri üzerinde devam etmektedir.

Raporumuzun **ilk bölümünde** küresel krizin doğuşu kısaca açıklanacak, krizin dünya ekonomileri üzerinde yarattığı etkilere değinilecek ve dünyada krize karşı alınan belli başlı önlemlere yer verilecek; **ikinci bölümde** krizin Türkiye’ye yansımaları açıklanacak, küresel krizin başlangıcında kamuoyunda gündeme getirilen öneriler ele alınacak ve çeşitli kamu otoriteleri tarafından küresel krize karşı alınan önlemlerin ayrıntılı dökümüne yer verilecek; **üçüncü bölümde** öncü ekonomik göstergeler doğrultusunda Ağustos ayı itibariyle Türkiye ekonomisinin görünümü ortaya konulacak,

dördüncü bölümde Türkiye için 2009 yılına ilişkin risklere dikkat çekilecek, belirleyici rol oynayacak iç değişkenlere satır başları itibarıyla değinilecek, krizin aşılması için odaklanılması gereken alanlar açıklanacak, kritik başarı faktörlerine değinilecek ve son olarak küresel krizin gidişatına ilişkin genel bir değerlendirme yapılacaktır.

I- KÜRESEL KRİZİN DOĞUŞU

Dünyadaki finansal krizi başlatan ABD'nin mortgage sistemine dayalı konut sektörü ile onun arkasındaki türev enstrümanlarına dayanan karmaşık yapının ve finans kuruluşlarının yaşadığı çöküş olmuştur. Gevşek risk yönetimi uygulamaları, derecelendirme ve denetim zafiyetleri ile regülasyon eksiklikleri de bu süreci hızlandırmıştır.

ABD'de 11 Eylül sonrası siyasi ve ekonomik ortamda halkın refahını arttırıcı önlemler uygulamaya konulmuştur. 2000-2002 yılları arasında yaşanan durgunluğun aşılması için genişletici para politikalarına başvurulmuş, ekonominin canlı tutulması için düşük faiz politikası izlenmiştir.

Faiz oranlarının 2000 yılı sonundaki %6'lı oranlardan 2003 yılında %1 düzeyine inmesi nedeniyle ABD'de tüketiciler gelirlerine göre çok büyük oranda harcama eğilimine girmişlerdir.

Tüketimi arttırmaya yönelik politikaların uygulamadaki en büyük yansıması ise konut alımlarında görülmüştür. Konut kredisi piyasası 2008 yılında 10 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Yükselen piyasalarda daha fazla getiri elde etme peşindeki kredi şirketlerinin aşırı ve kontrolsüz rekabeti ile gevşek risk yönetimi sonucunda yeterli kredibilitesi olmayan, normal şartlarda konut kredisi almaması gereken düşük gelirli kişiler dahi konut kredisi almaya başlamıştır. Eşik-altı (sub-prime) olarak adlandırılan dar gelirliilerin kullandığı yüksek riskli kredilerin boyutu 2008 yılında 1,5 trilyon doları geçmiştir. Sub-prime konut kredilerinin toplam konut kredileri içerisindeki payı da giderek artmıştır. Bu payın 2003'te %8,5'ten, 2006'da %20,1'e kadar çıkması sistemin barındırdığı riski de artırmıştır.

Faiz oranlardaki sürekli düşüş eğilimi, ilk 2 yıl düşük taksit, sonraki yıllarda ise yüksek taksit ödenmesini öngören ve faiz oranlarındaki değişimi kredi taksitlerine yansıtan değişken faizli konut kredisi (ARMS-adjustable rate of mortgages) kullanımını daha çekici

hale getirmiştir. Değişken faizli konut kredisi kullanımı 2005 yılında tavan noktasına ulaşmıştır.

Konut kredileri için gerekli kaynak, konut ipoteklerine dayalı olarak oluşturulan menkul kıymetlerin yatırım bankaları üzerinden ihraç edilmesi suretiyle sağlanmıştır. Krediler menkul değerlere dönüştürülünce, risk de başkalarına devrediliyordu. Risk devredildiği için borcun ödenip ödenmemesi kredi açan kuruluş için önem taşımıyordu. Bu durum, bankaların düşük gelirli kişilere konut kredisi açmalarında daha rahat davranabilmelerini sağlamıştır.

Yatırımcılar ise konut değerlerinin daha da artacağı varsayımı altında, kredi derecelendirme kuruluşları tarafından “yatırım yapılabilir” notu verilen konut ipotek senetlerinden oluşmuş menkul kıymetlere büyük borçlar altına girerek yatırım yapmıştır. Menkul kıymetlerin tahsil edilememe riskine karşı sigorta şirketlerince sigortalanmış olması da yatırımcıların güvenle alım yapabilmesini sağlamıştır.

Farklı nitelikteki kredilerin bir arada paketlenmesine dayalı menkul kıymetlerin değeri ve güvencesi belirsiz olmasına karşın, yüksek kar güdüsü sonucu bu menkul kıymetlere dayalı olarak oluşturulan yeni türev enstrümanlara yüksek yatırımlar yapılmış, kaldıraç etkisi ile bir birim varlık ile otuz birim risk almak gibi tutarsız davranışlar oluşmuştur. Türev piyasaların büyüklüğü 1999 yılında 10 trilyon doların altındayken, 2004 yılında 40 trilyon dolara ve 2008 yılında ise 70 trilyon dolara yükselmiştir.

2000’li yılların başlarında düşük faizler nedeniyle oluşan aşırı talep sonucu 2006 yılına kadar konut fiyatlarında %70-80 oranında artış yaşanmıştır. Artan fiyatlar dolayısıyla, “mark to market accounting” denen mali varlıkların her an piyasadaki güncel değerlerine göre muhasebeleştirilmesi usulü nedeni ile konut kredileri ve onlara dayalı varlıklar yüksek piyasa fiyatlarına göre bir kaç kez değerlemeye tabi tutulmuş; evlerinin değeri artan tüketiciler mevcut ipoteklerini teminat göstererek ilave kredi alma hakkı kazanmış ve bu nedenle kredi hacmi yükselmiş, ne var ki kredilerin kalitesi düşmüştür.

Yükselen piyasada bir olumsuzluk yaratmayan aşırı kredi kullanımları süreç tersine dönmeye başlayınca tüketiciler geri ödeme sorunu yaşamaya başlamıştır.

Aşırı talep ve artan emtia fiyatlarının yol açtığı enflasyon baskısı sonucu başta FED (ABD Merkez Bankası) olmak üzere bir çok gelişmiş ülke merkez bankası, fiyat istikrarını sağlamak için düşük faiz politikasını terk ederek faiz oranlarını 2005 yılından itibaren kademeli olarak arttırmaya başlamıştır. FED Kısa Vadeli Referans Faiz Oranı 2004 yılında %1 iken 2007 yılında %5,3'e kadar yükselmiştir.

İlk iki yıl düşük taksit, sonraki yıllarda ise yüksek taksit ödenmesini öngören değişken faizli kredilerde yüksek miktarlı taksit ödemelerinin başlaması ve ayrıca 2004 yılından 2007 yılına kadar faiz oranlarında yaşanan sürekli yükselişin değişken faizli kredilerde ödenmesi gereken taksit tutarlarına ek maliyet olarak yansması bir çok borçluyu daha yüksek taksit ödemeleriyle karşı karşıya bırakmıştır. 2007'den itibaren kredi kullanıcıların bir kısmı (özellikle sürekli ve yeterli geliri olmadığı halde kendisine konut kredisi verilen kişiler) bu taksitleri ödeyemez duruma düşmüştür.

Artan kredi taksitlerinin ödenememesi veya ödenmek istenmemesi sonucunda bu sefer konutların bankaya devri ve satışa çıkarılması süreci başlamıştır. Sadece 2007 yılında ipotekli evi satışa çıkarılan kişi sayısı 1,3 milyonu bulmuştur. Kredi ödemelerinde yaşanan problemler, geri çağrılan krediler ve sonrasında kredinin teminatını oluşturan konutların satışı, konut fiyatlarında dikkate değer bir düşüşe neden olmuştur.

Satışa çıkarılan konut sayısındaki ani artış nedeniyle oluşan arz fazlası, konut piyasasındaki fiyatları 2006-2008 yılları arasında %30 oranında aşağı çekmiştir.

Düşen fiyatlar dolayısıyla, bu kez süreç tersine işlemeye başlamış, "mark to market accounting" denen mali varlıkların her an piyasadaki güncel değerlerine göre muhasebeleştirilmesi usulü nedeni ile konut kredileri ve onlara dayalı varlıklar düşük piyasa fiyatlarına göre değerlendirilmiş; evlerinin değeri düşen tüketiciler mevcut ipotekleri yetersiz kaldığından ilave teminat gösterme

zorunluluğu altında kalmışlardır. İlave teminat gösterilmesi gereğinin borçlular tarafından karşılanamaması hacizli ev sayısını arttırmış, bu durum piyasadaki konut arzının artmasına ve fiyatların daha da düşmesine yol açmıştır.

Konut fiyatlarının düşmesi ve kredilerin karşılıksız kalması, konut ipotek senetlerinden oluşmuş mali varlıklarda ve türev ürünlerde (CDO, CDS) de ani fiyat düşüşüne yol açmıştır. Türev ürünlerdeki değer kaybı ve oluşan zarar kaldıraç etkisi ile daha da yüksek olmuştur. Sürekli fiyat düşüşünün yarattığı olumsuz etki bu varlıkları bünyesinde tutan mali kurumların finansal yapısını bozmuştur. Türev ürünlerin kurumların bilanço dışı kalemlerinde izlenmesi zararın boyutunun anlaşılmasını engelleyerek belirsizliği arttırmıştır.

Konut ile ilişkili söz konusu mali varlıkları ellerinde tutanlar; yüksek risk ile çalışan hedge fonu yöneticileri, yatırım bankaları ve aracı kurumlar, yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları veya genelde uzun vadeli hisse senedi gibi veya paketlenmiş ipotek senetleri gibi varlıklara yatırım yapan ipotek kuruluşları, sigorta şirketleri ve emeklilik fonlarıydı. Wall Street'in ürettiği karmaşık mali ürünlerin vadettiği yüksek getiriye talep ABD ile sınırlı kalmamış; Avrupa bankaları ile Çin, petrol gelirlerine yüksek getiri arayan Rus ve Körfez sermayesi de kredi derecelendirme kuruluşlarının olumlu değerlendirmeleri doğrultusunda bu menkul kıymetleri bilançolarına koymuştu. Konut ipotek senetlerinden oluşmuş mali varlıklara ve türev ürünlere yatırım yapan tüm banka ve şirketler yaşanan bu krizden doğrudan etkilenmiştir.

Teminat değerlerinin düşmesi, teminat değerleri düştükçe krediler için daha fazla teminat bulundurma zorunluluğu, bankaların kredi finansmanında sıkıntı yaşaması, alacaklarını tahsil edemeyen bankaların yükümlülüklerini karşılamakta zorlanması, sermaye yeterliliğinin azalması, sermaye yapıları bozulan bankaların ulusal ve uluslararası piyasalardan kaynak bulmalarının zorlaşması, bankalar arasında faiz oranlarının hızla yükselmesi, kaynak bulamayan bankaların likidite krizine girmeleri, sermaye yetersizliği ile likidite sorununun aynı anda yaşanması ve güven bunalımı sonucu kriz yayılmıştır.

Yaşanan güven bunalımı sonucunda, bankaların yükümlülüklerini karşılayamaz hale gelmesi, bankaların ayakta kalmak için yüksek maliyetlerle borçlanmaları; zararların büyümesine, sermayelerinin erimesine ve yükümlülüklerini karşılayamayan bazı bankaların iflasına yol açmıştır.

Ayrıca, üstlenilen risklerin önemli bölümünün bilanço dışında ve denetim dışında kalması nedeniyle sorunun boyutunun anlaşılammaması ve çözüm için sağlıklı bir planın yapılamaması ve mütereddit davranılması da uluslararası finansal sistemde krizin büyümesine ve yayılmasına yol açmıştır.

Likidite krizi sonucu mali piyasaların bozulması, reel sektöre sağlıklı kaynak aktarımını engelleyerek krizin reel sektöre de yansımalarına yol açmıştır.

Nihayetinde, 2007 yılının ikinci yarısından itibaren gelişmiş ülkelerin finans piyasalarında başlayan sıkıntılar arka arkaya gelen zarar ve iflas açıklamaları ile adım adım yaygınlaşıp derinleşmiş; tüm dünya finans piyasalarında şiddetli çalkantılara neden olmuş; 2008 yılı Eylül ayında ABD'nin en büyük yatırım bankalarından Lehman Brothers'ın iflasının yarattığı şok dalgası ile dozunu arttırarak kısa sürede küresel bir kriz haline gelmiş; Ekim ayından itibaren gelişmekte olan ülkelere de yayılarak tüm piyasaları etkisi altına almıştır.

II- KRİZİN ETKİLERİ

Krizin tüm finans kesimine yayılmasıyla birlikte, özellikle ABD ve Avrupa'da bazı finans kuruluşları iflas etmiş, kamu otoritelerinin yönlendirmesiyle bazı finans kuruluşları konsolide edilmiş, bazıları geçici olarak devletleştirilmiş, yatırım bankacılığı dönemi sona ermiş ve bu bankalar mevduat bankalarına dönüşmüş, finansal piyasa ve kurumların gözetimi ve denetimi ile finansal enstrümanlar konusunda acil düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmış, bir çeşit kuralların yeniden belirlenmesi sürecine girilmiştir.

Gelişmekte olan ekonomilere yönelik sermaye girişleri durmuş, hatta tersine dönmüştür. Özellikle kısa vadeli fonlar, kar-zarar hesabı dahi yapılmadan zor durumdaki şirket merkezlerine taşınmaya başlamıştır.

Finans piyasalarının bozulması, uluslararası likiditenin azalması ve açılan kredilerin kısıtlanması sonucu kriz kısa sürede reel sektörlere de yansımıştır. Özellikle ABD ve Avrupa'da iç talebin yavaşlaması bu ülkelere ihracat yapan tüm ekonomileri vurmuştur. Küresel çapta hemen tüm sektörlerde ciddi üretim düşüşleri gözlenmiş, uluslararası ticaret hacmi azalmış, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünya ekonomisi daralma ve durgunluk sürecine girmiş, işsizlik artmıştır.

Krizin olumsuz etkilerinin bertaraf edilebilmesi için bir çok ülkede genişletici para ve maliye politikaları uygulamaya konulmuş, ödemeler dengesinde sıkıntıya düşen kimi ülkeler de IMF ile kredi anlaşmaları imzalamıştır.

Alınan önlemler sonrasında, bir çok ülkede artan para arzı ve yüksek kamu harcamaları dolayısıyla, ilerleyen zamanda enflasyonun artması, bütçe açıklarının genişlemesi, kamu borçlanma gereksiniminin büyümesi ve vergi yüklerinde artış yaşanması da kaçınılmaz olacaktır.

III- DÜNYADA KRİZE KARŞI ALINAN ÖNLEMLER

Küresel krize karşı dünyada alınan önlemler ana hatları itibariyle aşağıdaki gibidir:

- Başlangıçta ABD olmak üzere bir çok ülkede merkez bankaları faiz oranlarını kademeli olarak indirmiştir.
- Merkez bankaları piyasalara koordineli olarak likidite sağlamıştır.
- Merkez bankalarının karşılık kuralları yumuşatılmış, zorunlu karşılık oranları düşürülmüştür.
- Döviz likiditesinin artırılması amacıyla, bazı merkez bankaları arasında swap anlaşmaları (iki ülkenin merkez bankaları arasında, birbirlerinin paralarının önceden üzerinde anlaşmış bir kur üzerinden ileride geri ödenmek üzere değiştirilmesini sağlayan kredi anlaşması) yapılmıştır.
- Mevduatlar tam garanti altına alınmış ya da kısmi garantiler artırılmıştır.
- Kimi merkez bankaları özel sektör tahvilleri satın almaya başlamıştır.
- Bankalararası piyasalardaki işlemler karşı taraf riski nedeniyle devlet garantisi altına alınmıştır.
- Finansal kuruluşlar arasında konsolidasyonlara gidilmiştir.
- Bir çok yatırım bankası mevduat bankasına dönüştürülmüştür.
- Mali yapıları bozulan kimi mortgage ve sigorta şirketleri ile bankalar kamulaştırılmıştır.

- Mali piyasaların yeniden düzenlenmesi amacıyla mevzuat değişiklikleri (banka bilançolarındaki menkul kıymetlerin piyasa değerleri üzerinden hesaplanması kuralının yumuşatılması vb.) yapılmıştır.
- Zor durumdaki bankalara sermaye desteği verilmiştir.
- Mortgage kredilerine dayalı sorunlu menkul kıymetler hazine kurumları tarafından satın alınmıştır.
- Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) kredi kullanım imkanları arttırılmıştır.
- Bir çok ülkede finans kesiminin desteklenmesine, reel sektörün kredi kaynaklarına ulaşımını kolaylaştırmaya ve iç talebin kamu harcamaları ve vergi indirimleri yoluyla arttırılmasına yönelik önlem paketleri açıklanmıştır.

IV- KRİZİN TÜRKİYE'YE YANSIMASI

Küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki olumsuz etkileri;

- para ve sermaye piyasalarında volatilitenin artması,
- yabancı sermaye girişlerinde yavaşlama,
- kısa vadeli yabancı fonlarda dışa kaçış,
- fon akımlarının azalması sonucu bankaların uzun vadeli ve ucuz kaynak temininin sınırlandırılması,
- bankaların kredi açma koşullarını sıkılaştırması, kredi vermede daha ihtiyatlı ve seçici davranmaya başlaması sonucu reel sektöre kredi akışında yavaşlama,
- kredi temininde güçlük yaşayan reel sektörün finansmanı dış kaynakla karşılanması planlanan yüksek tutarlı kimi yatırım projelerini ertelemeye başlaması,
- iç ve dış talepteki düşüşe bağlı olarak yatırım harcamalarının azalması,
- dış talepte azalma sonucu ihracatın düşmesi,
- tüketici beklentilerinin olumsuz yönde değişmesi sonucu iç talepte azalma,
- iç ve dış talepte azalmaya bağlı olarak ekonomide durgunluk ve daralma,
- kapasite kullanım oranlarının düşmesi,
- istihdam seviyesinin azalması ve
- işsizliğin artması olarak sıralanabilir.

V- KRİZİN BAŞLANGICINDA KAMUOYUNDA GÜNDEME GETİRİLEN ÖNERİLER

Küresel krizin açık şekilde başlangıcı kabul edilen Eylül 2008’de krizin Türkiye’deki etkileri henüz hissedilmemişti. Bu dönemden itibaren küresel krizin Türkiye’ye yönelik etkileri tartışılmaya başlanmış ve olası sonuçları için öneriler kamuoyuna yansımaya başlamıştı. 18 Ekim 2008 tarihinde Vergi Konseyi’nin moderatörlüğünde tertiplenen ve Maliye Bakanı ile Türkiye’nin önde gelen ekonomi yöneticilerini biraraya getiren bir toplantıda konu ilk defa ve bütün yönleriyle irdelenmiş, önlem ve öneriler listesi yaklaşık doksan madde olarak basına da yansımıştı.

Bahsedilen öneriler ve bu önerilerin hayata geçirilip geçirilmediği ile ilgili kısa açıklamalar, yerindelik ve önem açısından herhangi nesnel veya öznel bir değerlendirme yapılmaksızın aşağıdaki tabloda satır başları itibarıyla sıralanmıştır:

Sürecin Yönetimi ve İzlenmesi İle İlgili Öneriler:

Kamu kesimi ve özel sektör temsilcilerinden oluşan, “Küresel Kriz Komitesi” ve Sekreteryanın kurulması	Ekonomi Koordinasyon Kurulu’nun (EKK) çalışmalarına işlerlik ve hız kazandırıldı
Düzenleyici ve denetleyici kurullar arasındaki koordinasyonun sağlanması	EKK aracılığıyla sağlanmaktadır
Bankalar ile reel sektör arasındaki sorunların çözülmesi için ortak platform kurulması	Gerçekleşmedi
Küresel krizin dış kaynaklı olduğu, ancak Türk reel ve finans sektörlerini etkileyeceği, kamuoyunun bu konuda doğru kaynaktan ve zamanında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi	Gerçekleşti

Güven Sağlamaya Yönelik Öneriler:

IMF ile kriz döneminin özel şartlarını içeren esnek ve kredi teminini de içeren kapsamlı bir anlaşma yapılması	Gündemde
IMF ile yeni bir stand-by antlaşması yerine, program sonrası gözetim antlaşması yapılması	Henüz karar verilmedi
Kayıtlı Ekonomiyi Geliştirme Çalışmalarının sürdürülmesi	Gündemde
Uluslararası rekabet dikkate alınarak bankalardaki tüm mevduata tam güvence verilmesi	Gerçekleşmedi
İMKB’de açığa satış işlemlerine ilişkin düzenlemelerin gözden geçirilmesi	Gerçekleşmedi
2B yasaının yeniden gündeme getirilmesi	Gündemde
BSMV’nin kaldırılması ya da oranın indirilmesi	Gerçekleşmedi

Nakit Akışının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler:

Olası kredili bir IMF anlaşmasının odağının kamu finansmanı yerine cari işlemler açığı ve özel sektörün yüksek döviz borçlanmaları olması. Bu çerçevede alınacak IMF kredisinin özel sektöre kullanılması	Henüz karar verilmedi
Reel sektörün global krizden olumsuz etkilenmemesi ve kredi kaynaklarına daha rahat ulaşabilmeleri için İstanbul Yaklaşımı benzeri özel nitelikli bir fon kurulması (Kredi garanti fonu vb)	İstanbul Yaklaşımı tarzı kapsamlı bir düzenleme yapılmamakla birlikte kredi kaynaklarına ulaşım olanakları artırıldı, kredi garanti desteği uygulaması getirildi, döviz geliri olmayan şirketler için de yurt içinden döviz kredisi kullanma serbestisi getirildi
Türk vatandaşlarının ve şirketlerinin yurtdışında ve yurtiçinde bulunan varlıklarının belli koşullar altında Türkiye’ye getirilmesi ve işletmelere dahil edilmesi, bu kaynakların yeniden Türk ekonomisine kazandırılması	Gerçekleşti

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

KOBİ'lere kredi desteği sağlanması, bankalar tarafından verilecek kredilerin faizlerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması	Gerçekleşti
KOBİ'lerin finansmanı için, devletin de belli bir oranda garantisini ortaya koyacağı yüksek getirili özel KOBİ tahvilleri çıkartılması	Gerçekleşmedi
Dünya Merkez Bankaları faiz indirimi kararı alırken, Merkez Bankası'nın da paralel çalışmayla faiz indirimini düşünmesi	Gerçekleşti
Merkez Bankası tarafından döviz depo piyasası işlem limitlerinin artırılması	Gerçekleşti
Merkez Bankası tarafından mevduat munzam karşılıkları oranlarının indirilmesi	Gerçekleşti
Merkez Bankası'nın firmalara doğrudan uzun vadeli kredi açabilmesinin sağlanması	Gerçekleşmedi
Kamu bankalarının, reel sektörün likidite ihtiyacını karşılayacak şekilde yönlendirilmesi	Gerçekleşti
Bankalarda toplanacak mevduatın reel sektöre kazandırılabilmesi için mevduatın belli bir oranının mutlaka reel sektöre kullanılması ve vadesi gelmemiş kredilerin geri çağrılmaması için bir takım geçici tedbirlerin alınması	Gerçekleşmedi
Bankaların yurtdışında tuttıkları fonlarını yurtiçine yönlendirmelerinin sağlanması	Bu yönde özel bir düzenleme yapılmadı ancak yurtdışı fonların bir kısmı Türkiye'ye yöneldi
Yurtdışındaki Off -Shore bankacılığının Türkiye'ye taşınması	Kısmen gerçekleşti, Türkiye'de yerleşik kişilere ticari veya mesleki amaçla dövizle endeksli kredi kullanılabiliyor serbest bırakılarak off-shore bankacılığının azaltılması yolunda adım atıldı
Uzun vadeli proje kredilerine kriz dönemi aşıncaya kadar devlet garantisinin sağlanması	Gerçekleşmedi ancak KOBİ'ler için kredi garanti desteği düzenlenmesi getirildi

Menkul kıymet alım satımlarında uygulanan stopaj oranlarındaki yerli yabancı yatırımcı ayrımının kaldırılması	Hisse senetlerinde gerçekleşti
Mevduat faizleri üzerinden yapılan stopaj oranının vadeler itibarıyla %15'ten uzun vadeli mevduatlar için %5'e kadar düşürülmesi	Gerçekleşmedi
KKDF kesintisinin geçici bir süreyle kaldırılması	Kısmen gerçekleşti, bazı işlemler için indirildi
İşsizlik Fonunun çalıştırılması ve kullanım şartlarının hafifletilmesi	Gerçekleşti
KOBİ'lere destek amacıyla, KOSGEB bütçesinin artırılması ve desteklerinin verilmesinde bürokrasinin de azaltılması	Gerçekleşti, ancak bürokratik işlemler azaltılmadı

Piyasa Mekanizmasının İşlerliğinin Aksamamasına Yönelik Öneriler:

IMF ile yeni bir anlaşma yapılması düşünülüyorsa, IMF tarafından kabul edilmesi mümkün görülmeyecek bir takım önlemlerin henüz ortada bu yönde bir anlaşma yokken bir an önce alınması	Gerçekleşti
Yurtdışı iştirak kazançlarının, belli bir tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmek şartıyla gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulması	Gerçekleşti
Hisseleri borsada işlem gören şirketlere kendi hisselerini alma hakkı tanınması, Yeni TTK tasarısında yer alan hükmün hayata geçirilmesi	Gerçekleşmedi
Mevcut vergi borçlarının tahsilatında taksitlendirmeye gidilmesi	Gerçekleşti
Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "örtülü sermaye müessesesi"ne ilişkin kısıtlayıcı hükümlerin 2010 sonuna kadar ertelenmesi	Gerçekleşmedi
İhracatta geçici bir süre için KDV iade sisteminin basitleştirilmesi	Gerçekleşmedi
KDV iade alacağının, ithalde ödenen vergi borçlarına mahsubuna ilişkin prosedürlerin hazırlanacak KDV Genel Tebliği ile net olarak belirlenmesi	Gerçekleşmedi
Bireysel Emeklilik ve Özel Birikim sigortalarında 10 yılı aşan tüm ödemelerde anapara üzerinden değil getiri üzerinden düşük oranlı vergi alınması ya da 10 yılı aşan ödemelerde istisna oranlarının yükseltilmesi	Gerçekleşmedi

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

Şirket birleşmelerinin özendirilmesi	Gerçekleşti
Son üç yılda ödenen muhtasar, SSK, elektrik faturaları gibi kalemlerde bu kriz döneminde, bir yıl için bunların toplamından %25 indirim yapılması	Gerçekleşmedi ancak işveren sigorta payında Hazine desteği getirildi
İşletmelerin bu dönemde yükünü artırabilecek hiç bir nam ve ad altında ek vergi yükünün getirilmemesi ve piyasayı rahatlatmak açısından önümüzdeki ay ödenecek olan geçici vergilerin de en az bir dönem ertelenmesi	Gerçekleşmedi
Eski araçların hurdaya ayrılarak yeni araç alınması halinde ÖTV indiriminin yeniden getirilmesi ve bu doğrultuda hurda merkezlerinin kurulması	Genel ÖTV indirimi gerçekleşti. Hurda araç teşviki sadece belli ticari araçların hurdaya ayrılması halinde MTV ve cezalarının terkinini şeklinde gerçekleşti
İletişim vergilerinde indirimle gidilmesi	Kısmen gerçekleşti
Halka açılmayı cazip hale getirmek için halka açık şirketlere vergi istisnasının getirilmesi	Gerçekleşmedi
İhracatta yeni pazar arayışlarına hız verilmesi, Rusya ile olan gümrük sorunlarının bir an önce çözülmesi	Gerçekleşti
İhracatta lokomotif sektörlerle yönelinmesi	İhracata ilişkin sektörel bir düzenleme yapılmadı
Hazineden Eximbank'a borç şeklinde kaynak aktarılması suretiyle Eximbank kaynaklarının ve limitlerinin artırılması	Gerçekleşti
DFİF'den (Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu) ihracata yönelik kaynak aktarımı sağlanması ve DFİF'deki ihracat katkısının %1 olması	Gerçekleşmedi ancak DFİF'e ilave kaynak aktarıldı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından alt işveren-taşeron kullanımıyla ilgili olarak çıkarılan son tebliğin gözden geçirilmesi ve taşeron kullanma şartlarının hafifletilmesi	Gerçekleşmedi
Yabancı sermayeli şirketlerin kar paylarının Türkiye'de bırakılmasının özendirilmesi için tedbir alınması	Gerçekleşmedi
Finansal kiralama işlemlerinde üretimle ilgili tüm makine, ekipmanların KDV oranlarının tekrar %1'e indirilmesi	Gerçekleşmedi

Bütçe açığı konusunda fazla ısrarlı olunmaması	Gerçekleşmedi
Bireysel Emeklilik ve Özel Birikim sigortalarında 10 yılı aşan tüm ödemelerde anapara üzerinden değil getiri üzerinden düşük oranlı vergi alınması ya da 10 yılı aşan ödemelerde istisna oranlarının yükseltilmesi	Gerçekleşmedi
Dampingli ithalatta yaşanacak olası artışa karşı tetikte olunması	Antidamping önlemlerin alınmasına devam edilmektedir
Yerli üretimin desteklenmesi ile ilgili olarak "Kamu İhale Kanunu'nda yer alan yerli malı olarak belirlenen malları teklif eden yerli istekliler lehine, %15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanması" hükmüne işlerlik kazandırılması	İlave bir düzenleme yapılmadı
Yurtdışı müteahhitlerin Türk Malı malzeme kullanmaları için özendirici tedbirlerin alınması	Gerçekleşmedi
IMF ile yapılacak bir anlaşma ile fon bulunamadığı takdirde, öncelikle kamu bankalarındaki kaynaklardan ve işsizlik fonundan yararlanarak, altyapı yatırımlarının arttırılması ve TOKİ'ye ilave kaynak aktarılması	Önceki yıllara oranla artış yaşanmamakla birlikte altyapı yatırımlarına ve TOKİ inşaatları na devam edilmektedir
Enerji yatırımları özendirilerek ve daha fazla teşvik verilerek doğrudan yabancı sermaye girişinin devamının sağlanması	Gerçekleşmedi, yeni yatırım teşvik sisteminde yer verilmedi
Yatırımların özendirilmesi amacıyla, selektif nitelikte veya özel proje bazında teşvik uygulanması	Gerçekleşti
Tarımsal kredi faizlerinde iyileştirilmeye gidilmesi	Gerçekleşti
GAP bölgesine yönelik yabancı yatırımlarının özendirilmesi	Özel bir düzenleme yapılmadı
Petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak elektrik ve doğalgaz zamlarının bir bölümünün geri alınması	Kısmen gerçekleşti
Özelleştirme ihalelerine 2009 yılında da devam edilmesi	İhaleler devam etmektedir

Sosyal Yapıyı Koruyucu Öneriler:

Sosyal Güvenlik Yasası'nda bireysel emekliliğin bir kısmının zorunlu hale getirilmesi	Gerçekleşmedi
Kıdem tazminatlarının daha sağlıklı ödenmesi açısından işçi çıkartmaları esnasında, özellikle küçük sanayiye fondan bir borçlanma imkanının verilmesi	Gerçekleşmedi
İşçi çıkarmak yerine belli bir süre, en azından üç aylık dönemler halinde SSK ve muhtasarların uzatılması	Gerçekleşmedi
İşçi çıkarmak yerine ücretlilere ücretinin bir kısmının hisse senedi olarak verilmesi	Gerçekleşmedi
Kriz döneminde mesleki eğitim seferberliği (Özellikle bilgisayar sektöründe)	Gerçekleşmedi
En az yatırımla genç nüfusun istihdamını sağlayabilecek iletişim ve çağrı merkezlerinin kurulmasının özendirilmesi	Bilişim sektörüne özel bir düzenleme yapılmadı

Krizin Fırsata Dönüştürülmesine Yönelik Öneriler:

Özel sektörün Körfez kökenli kaynaklarla (SWF-devlet yatırım fonları) fonlanması, bu fonların devletin de ortak olacağı bir örgütlenme ile yeni yatırım fonu ve gelir ortaklığı veya reel büyüme hızına endeksli borçlanma araçları oluşturularak Türkiye'ye çekilmesi	Körfez kaynaklarının özel sektöre aktarımını sağlayacak özel bir düzenleme yapılmadı
İç borcun yönetiminde de Körfez kökenli kaynaklara yönelmesi ve bu bölgeye has yatırım ve borçlanma ile ilgili mevzuatın bir an önce çıkarılması	Gelir ortaklığı senedi çıkartıldı ancak Körfez kaynaklarına yönelik kapsamlı bir düzenleme yapılmadı
İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin hayata geçirilmesi	Gündemde, çalışmalar devam etmektedir

VI- KÜRESEL KRİZE KARŞI TÜRKİYE'DE ALINAN ÖNLEMLER

Küresel krizin başlangıcından bu yana, krizin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi amacıyla, farklı kamu otoriteleri tarafından zaman zaman münferit, zaman zaman toplu paket şeklinde ilan edilen kriz önlemleri uygulamaya konulmuş bulunmaktadır. Ne var ki kriz önlemlerin farklı zamanlarda, farklı başlıklar ve söylemler altında alınmış olması bu konuda bir bilgi kirliliğini de beraberinde getirmiştir. Sistematik bir görünüm sergilemekten uzak, yerine ve zamanına göre müdahale niteliğindeki kriz önlemlerinin bir arada sunumu krizle mücadele sürecinin ve geline son noktanın göz önüne serilmesi açısından önemlidir. Bu amaçla, **1 Ekim 2008 – 31 Ağustos 2009 tarihleri arasında kamu otoriteleri tarafından alınan kriz önlemleri** kısa açıklamalar eşliğinde aşağıda listelenmiştir.

a) Merkez Bankası Tarafından Alınan Önlemler

- Merkez Bankası, bankalar arası döviz piyasasında bankaların birbirlerinden döviz borç alıp vermelerine akışkanlık kazandırılması ve döviz likiditesinin arttırılmasına katkıda bulunmak amacıyla, **döviz depo piyasasındaki aracılık faaliyetlerine 9 Ekim 2008** tarihinden itibaren yeniden başlanmasına karar vermiştir.

- Merkez Bankası, **döviz depo piyasasında işlem limitlerini 14 Ekim 2008'de** 5,4 milyar dolara, **23 Ekim 2008** tarihinden itibaren ise bu rakamı iki kat artırarak 10,8 milyar dolara yükseltmiştir.

- Merkez Bankası döviz kurundaki hareketliliğin yönüne ve şiddetine bağlı olarak **döviz alım ve döviz satım ihaleleri** düzenlemeye devam etmektedir. **9 Ekim 2008'de** döviz depo piyasasındaki aracılık faaliyetlerine yeniden başlayan Merkez Bankası, **16 Ekim 2008'de** döviz alım ihalelerini durdurmuş, **24 Ekim 2008'de** döviz satım ihalelerine başlamış, **30 Ekim 2008'de** döviz

satım ihalelerini durdurmuş, **10 Mart 2009'da** döviz satım ihalelerine tekrar başlamış, **3 Nisan 2009'da** döviz satım ihalelerini durdurmuş ve son olarak **4 Ağustos 2009 'da** döviz alım ihalelerine yeniden başlamıştır.

- Merkez Bankası, **21 Kasım 2008'de** bankaların Merkez Bankası'ndan alabilecekleri **döviz depolarının vadesini** 1 haftadan 1 aya çıkarmış, %10 olan borç verme **faiz oranlarını** dolar için %7'ye, euro için %9'a indirmiştir; **20 Şubat 2009** tarihinde ise bankaların Merkez Bankası'ndan alabilecekleri, dolar ve euro cinsinden **döviz depolarının vadesi** 1 aydan 3 aya uzatmış, Merkez Bankası taraflı işlemlerde **borç verme faiz oranı** dolar için %7'den %5,5'e, euro için %9'dan %6,5'e indirmiştir.

- Merkez Bankası, **5 Aralık 2008** tarihinde bankaların döviz likiditelerini güçlendirmek amacıyla bankaların **yabancı para yükümlülüklerindeki zorunlu karşılık oranını** %11'den %9'a indirerek bankacılık sistemine yaklaşık 2,5 milyar dolar ek likidite sağlamıştır.

- Merkez Bankası, **5 Aralık 2008** tarihinde Türk Lirası mevduatı ve kredileri teşvik etmek amacıyla **yabancı para zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasına** son vermiş, **Türk parası zorunlu karşılıkların faiz oranını** ise artırarak Bankanın gecelik borçlanma faiz oranının %75'i seviyesinden %80'i seviyesine çıkarmıştır.

- Merkez Bankası, **5 Aralık 2008** tarihinde **ihracat reeskont kredisi limitini** 500 milyon dolar artırarak 1 milyar dolara yükseltmiş, ihracat reeskont kredisi uygulama esas ve şartlarını yeniden düzenleyerek bu kredilere kullanım kolaylığı getirmiştir. **17 Nisan 2009'da** ise ihracat reeskont kredisi limiti 1,5 milyar dolar daha artırılarak 2,5 milyar dolara yükseltilmiş, Dış Ticaret Sermaye Şirketleri dışında kalan firmalar için firma bazında 10 milyon ABD doları olan kredi limiti 20 milyon ABD dolarına çıkarılmıştır. Bu doğrultuda; akreditifli işlemlerde akreditif bedelinin bankalara temlik edilmesi şartı kaldırılmış, Türk Eximbank tarafından uygulanmakta olan sevk öncesi ihracat kredisi kapsamına mal mukabili ihracatın finansmanı da dahil edilmiş, ihracatın finansmanında reeskonta

getirilecek senetlerde yurtdışı bankalarca ödeme garantisi verilme şartı kaldırılarak Türk Eximbank ve diğer ticari bankaların ödeme garantisi yeterli görülmüştür.

- Bankacılık sisteminde belirsizlik ve güvensizlik oluşması ve fon çekilişlerinin hızlanması halinde, haklarında belirsizlik ve güvensizlik oluşan bankalara Merkez Bankası'nca fon çekilişlerini karşılayacak miktarda kullandırılan Merkez Bankası **Likidite Desteği Kredilerinin kullanım koşullarını belirleyen yönetmelik 29 Ocak 2009** tarihinde yayımlanmıştır.

- Merkez Bankası, **19 Haziran 2009** tarihinden itibaren bankaların likidite yönetimlerini ve aktarım mekanizmasının sağlıklı çalışmasını desteklemek amacıyla temel fonlama aracı olan bir hafta vadeli repo işlemlerine ilave olarak **3 aya kadar vadeli repo işlemlerini** de kullanmaya başlamıştır.

- Merkez Bankası 2008 yılı Ekim ayından bu yana **faiz oranlarını kademeli olarak indirmektedir**. Kısa vadeli faiz oranları 22 Ekim 2008, 19 Kasım 2008, 18 Aralık 2008, 15 Ocak 2009, 19 Şubat 2009, 19 Mart 2009, 16 Nisan 2009, 14 Mayıs 2009, 16 Haziran 2009, 16 Temmuz 2009 ve 18 Ağustos 2009 tarihlerinde aşama aşama indirilmiştir. **Son olarak 18 Ağustos 2009** tarihinde, Merkez Bankası borçlanma faiz oranı %7,75'e, borç verme faiz oranı ise %10,25'e indirilmiştir. Son bir yıl içerisinde yapılan faiz indirimi miktarı borçlanma faizinde 900 baz puan, borç verme faiz oranında ise 1000 baz puan olarak gerçekleşmiştir.

b) BDDK Tarafından Alınan Önlemler

- BDDK tarafından **31 Ekim 2008** tarihinde bankacılık sektörünün özkaynak yapısının güçlendirilmesi amacıyla bankaların kar dağıtımına sınırlama getirilmiş ve **bankaların 2008 yılı karlarını dağıtabilmesi BDDK onayına bağlanmıştır**.

- BDDK tarafından, **23 Ocak 2009** tarihinde yayımlanan **"Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına**

İlişkin Yönetmelik” ile kredilerin ve diğer alacakların yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemede geçici bir süre esnekliğe gidilmiştir. Bu doğrultuda, kredi taksit ödemelerinde meydana gelen gecikmenin yakın izlemedeki krediler kapsamına alınmasına ilişkin süre 30 gün olarak belirlenmiş, firmaların aldıkları kredileri için yaptıkları ödemelerinde sorun yaşanmaması durumunda özel karşılık uygulaması 01.03.2010 tarihine kadar bankaların ihtiyarına bırakılmış ve ödemesi geciken tutarın ödenmesi halinde bunların “donuk alacak” sınıfından çıkarılıp “canlı kredi” olarak sınıflandırılabilmesi imkanı getirilmiş, donuk alacak olarak sınıflandırılmış olan kimi kredilerin yeniden yapılandırılabilmesine imkan tanınmıştır.

- BDDK tarafından çıkarılan ve **15 Nisan 2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **“Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Alacakları İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”** ile leasing, faktoring ve finansman şirketlerinin, bir borçludan birbirinden bağımsız birden fazla alacağa sahip olması ve bu alacaklardan herhangi biri için özel karşılık ayrılması halinde aynı borçluya ait bir diğer borçtaki ödeyememe durumuna karşılık ayrılması 1 Mart 2010’a kadar isteğe bağlı hale getirilmiştir. Yeni düzenleme ile söz konusu firmalar sadece ödenmeyen kısım için karşılık ayırmak zorunda bırakılırken, ödemeleri düzenli olan bölüm için 1 Mart 2010’a kadar karşılık ayırıp ayırmamakta özgür bırakılmış ve şirketlerin özsermayelerindeki serbest kaynak miktarı artırılmıştır.

c) Hükümet Tarafından Alınan Önlemler

- **30.10.2008** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **Vergi Borçlarının Taksitlendirilmesine Yönelik Tahsilat Genel Tebliği** ile, 2008 yılı gelir ve kazançları için tahakkuk eden geçici vergi ve bu vergi ile birlikte ödenmesi gereken Damga Vergisi hariç olmak üzere 30 Ekim 2008 tarihine kadar 01 Eylül 2008 tarihi itibarıyla vadesi geldiği halde ödenmemiş tüm **vergi ve diğer tüm amme alacaklarının tahsili düşük faizli taksitlendirmeye** (%3 faizle ve 18 ay süreyle) konu edilmiştir.

- **13.11.2008** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumların hisse senetlerinden elde ettikleri kazançlar için stopaj oranı %0’a indirilerek **vergilemedeki yerli - yabancı yatırımcı ayırımı sona erdirilmiştir.**

- Yurt dışındaki ve yurt içindeki varlıkları ekonomiye kazandırmak amacıyla hazırlanan ve kamuoyunda “varlık barışı” olarak adlandırılan **5811 sayılı “Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun” 22.11.2008** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile gerçek ve tüzel kişilerce 1 Ekim 2008 tarihi itibarıyla sahip olunan yurt dışındaki para, döviz, altın, hisse senedi, tahvil ve diğer menkul kıymetlerin Türkiye’ye getirilmesi halinde bunlardan %2 oranında bir vergi alınarak kayda girmesi amaçlanmıştır. Aynı şekilde gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin yurt içinde bulunan ancak 1 Ekim 2008 tarihine kadar defter kayıtlarına işlenmeyen taşınır ve taşınmazlarının da %5 oranında bir vergi alınarak kayda girmesi amaçlanmıştır.

- **22.11.2008** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5811 sayılı “Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun”** ile yurt dışında elde edilen kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan kurumlara ilişkin iştirak hisselerinin satışından doğan kazançlar, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan kurumlardan elde edilen iştirak kazançları ve yurt dışında bulunan işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla elde edilen ticari kazançlar; **yurt dışı iştirak kazancı ile yurt dışı iştirak hissesi satış kazancının ya da yurt dışı şube kazancının** 31.05.2009 tarihine kadar, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan kurumların tasfiyesinden doğan kazancın ise 31.10.2009 tarihine kadar Türkiye’ye transfer edilmiş olması şartıyla **gelir veya kurumlar vergisinden istisna** edilmiştir.

- Reel sektörü desteklemek amacıyla **Kasım 2008’den itibaren KOBİ’lere çeşitli kaynaklardan (KOSGEB, kamu bankaları) kredi destekleri** verilmiştir ve verilmeye devam edilmektedir.

- **31.12.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2008/14489 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile **çiftçilere, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından** 1 Ocak - 31 Aralık 2009 tarihleri arasında **düşük faizli yatırım ve işletme kredisi** kullanılması imkanı getirilmiştir. Düzenleme 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 31 Aralık 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- “Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri Projeleri Ödeneklerinin Kullanımı ve Kredilendirilmesine İlişkin Esas ve Usuller”e yönelik yönetmelikte değişiklik yapılarak, **1 Ocak 2009** tarihinden geçerli olmak üzere, **Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitelerinin inşaatlarının yapılması için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilen kredinin yıllık faiz oranları;** kalkınmada öncelikli yörelerde %2’den %1’e, normal illerde %5’ten %3’e, gelişmiş illerde %9’dan %6’ya düşürülmüştür. Ödeme sıkıntıları da dikkate alınarak, **kredilere ilişkin ödemesiz süre** iki katına (bir yıldan iki yıla) çıkarılmıştır.

- **Ocak 2009’dan** itibaren **Eximbank tarafından kredi kapsam ve limitleri artırılmış;** ihracat performansı yüksek olan kuruluşların limitleri, geçmiş yıllardaki performansları da dikkate alınarak yükseltilmiştir. Eximbank’ın doğrudan kullandığı kısa vadeli kredilerdeki geri ödeme vadeleri sektörden gelen talepler doğrultusunda Ocak-Mart döneminde 3 ay uzatılarak kredi kullanım kolaylığı sağlanmıştır. **Hazine’nin 2009 yılında Eximbank’a garanti ve ikraz yoluyla sağlayabileceği toplam garanti ve ikraz limiti** 1 milyar dolar artırılarak 4 milyar dolara çıkarılmıştır. **Eximbank’ın ödenmiş sermayesi,** ihracatı daha fazla desteklemesini sağlayacak şekilde 1 Milyar TL’den 1,5 Milyar TL’ye yükseltilmiştir. Yurt dışı Müteahhitlik Teminat Mektubu **kontrgaranti uygulamasına işlerlik kazandırılarak** müteahhitlerin teminat mektuplarının kabulünden doğan sorunlar çözüme kavuşturulmuştur. Son olarak Eximbank’ın kullandığı bir yıla kadar vadeli **TL kredilerin faiz oranları 24 Mart 2009** tarihinde ikiye kadar indirilerek %9 - %13 aralığına çekilmiştir.

- Hazine Müsteşarlığı, **22.01.2009** tarihinde yurt içi tasarrufların artırılması, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin yatırımcı

tabanının geliştirilmesi ve finansman araçlarının çeşitlendirilmesi amacıyla **Gelire Endeksli Senet (GES) ihracı** gerçekleştirileceğini açıklamıştır. Getirileri, Kamu İktisadi Teşebbüsü statüsündeki Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Devlet Malzeme Ofisi (DMO), Devlet Hava Meydanları İşletmeleri (DHMİ) ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nden (KIYEM) Bütçe'ye aktarılan Hasılat Paylarına endeksli olan GES'ler **28 Ocak 2009** tarihinde bankalara Doğrudan Satış Yöntemi ile **420,7 milyon TL ve 49,1 milyon ABD doları tutarında Gelire Endeksli Senet ihracı yapılmıştır.**

- **28.01.2009** tarihli Resmi Gazete yayımlanan **5834 sayılı "Karşılıksız Çek ve Protestolu Senetler ile Kredi ve Kredi Kartları Borçlarına İlişkin Kayıtların Dikkate Alınmaması Hakkında Kanun"** ile sicil affı getirilerek gerçek ve tüzel kişilerin, karşılıksız çek, protesto edilmiş senet, kredi kartı ve diğer kredi borçlarına ilişkin kayıtların, borçların yasanın yürürlük tarihinden önce veya yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde ödenmesi veya yeniden yapılandırılması halinde, borcun tamamının ödenmesini müteakiben Merkez Bankası'nda tutulan kayıtlardan silinmesi düzenlenmiştir.

- **03.02.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/14580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan **vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda** uygulanan stopaj oranı %0'a indirilerek **vergilemedeki yerli - yabancı yatırımcı ayrımı sona erdirilmiştir.**

- **03.02.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/14593 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile **mal tedarikinden kaynaklanan vade farkları üzerinden** (yurt dışı mal tedarikçilerinden sağlanacak krediler) **yapılacak stopaj oranı % 10'dan % 5'e düşürülmüştür.**

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile Kurumlar Vergisi Kanunu ile teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlar için **indirimli kurumlar vergisi oranı uygulaması** getirilmiştir. Teşvik belgeli yatırımlarla ilgili olarak Bakanlar Kurulu'na; illeri gruplandırma, il

grupları itibarıyla teşvik edilecek sektörleri ve bunlara ilişkin yatırım ve istihdam büyüklüklerini belirleme, her bir il grubu için yatırıma katkı oranını %25'i, yatırım tutarı 50 milyon Türk Lirasının üstünde olan büyük ölçekli yatırımlarda ise %45'i geçmemek üzere belirleme ve kurumlar vergisi oranını %90'a kadar indirimli uygulatma konusunda yetki verilmiştir. Düzenleme 28.02.2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Söz konusu teşvikle ilgili ikincil yasal düzenlemeler, 16.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ve 28.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/1 no'lu Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ** ile yapılmıştır.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile **tekstil, konfeksiyon ve hazır giyim, deri ve deri mamulleri sektörlerinde** faaliyette bulunanlarla sınırlı olarak, üretim tesislerinin 31.12.2010 tarihine kadar Bakanlar Kurulu'na belirlenen illere nakledilmesi koşuluyla, asgari 50 kişilik istihdam sağlayan mükellefler için, **kurumlar vergisi oranının %75'i geçmemek üzere indirimli olarak uygulanması** düzenlenmiştir. İndirimli oran, Bakanlar Kurulunca belirlenen illerdeki işletmelerden sağlanan kazançlar için, nakil tarihini izleyen hesap döneminden itibaren beş yıl süreyle uygulanacaktır. Düzenleme 28.02.2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Söz konusu teşvikle ilgili ikincil yasal düzenlemeler, 16.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ve 28.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/1 no'lu Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ** ile yapılmıştır.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile 5084 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak; ilgili kanun kapsamında 49 ile dönük uygulanan **gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi desteği ve enerji desteğinin uygulama süresi bir yıl uzatılmıştır**. Düzenleme 01.01.2009 tarihinden geçerli olmak üzere 28.02.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile Gider Vergileri Kanunu’nun 39’uncu maddesi değiştirilerek; kablolu, kablosuz ve mobil **internet** servis sağlayıcılığı hizmetine ilişkin **özel iletişim vergisi oranı %15’ten %5’e indirilmiştir**. Düzenleme 01.03.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu’na geçici bir madde eklenerek **kısa çalışma ödeneğinin süresi ve miktarı artırılmıştır**. Kısa çalışma ödeneğinden yararlanma süresi 3 aydan 6 aya çıkarılmış, ödeme miktarı da %50 arttırılmıştır. Ayrıca, yapılan ödemelerin işsizlik ödeneği süresinden mahsup edilmesi uygulamasına son verilmiştir.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile mevcut Ar-Ge Kanunu çerçevesinde **Ar-Ge personeli için sağlanan gelir vergisi teşviki işverene yönlendirilmiştir**. Düzenleme 01.03.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile KDV Kanunu’nun Geçici 17’nci maddesinde yer alan "31.12.2008"ibaresi "31.12.2010" olarak değiştirilmiştir. Böylelikle **dahilde işleme ve geçici kabul rejimi** kapsamında yurt içinden alınacak mallara ilişkin **tecil-terkin uygulamasının süresi 2 yıl uzatılmıştır**. Düzenleme 1 Ocak 2009 tarihinden geçerli olmak üzere, **28.02.2009** tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun"da değişiklik yapılarak ile **31/12/2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz sayılacağı düzenlenmiştir**.

- **28.02.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5838 sayılı Kanun** ile Ticaret Kanunu’nun 711’inci maddesinin üçüncü fıkrası ("Keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kimsenin elinden

rızası olmaksızın çıkmış olduğu iddiasında ise muhatabı çeki ödemekten men edebilir”) yürürlükten kaldırılarak **çekten cayma hakkının kullanımına son verilmiştir.**

- **16.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14802 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 17.03.2009 tarihinden 15.06.2009 tarihine kadar uygulanmak üzere, Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na ekli (II) sayılı listede yer alan **taşıt araçları için uygulanan ÖTV oranları** taşıt aracının cinsine göre farklı oranlarda olmak üzere indirilmiştir.

- **16.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14802 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 17.03.2009 tarihinden 15.06.2009 tarihine kadar uygulanmak üzere, Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na ekli (IV) sayılı listede yer alan **bazı malların (bazı beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri için) ÖTV oranları** %0’a indirilmiştir.

- **16.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14802 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 17 Mart 2009 tarihinden 15 Haziran 2009’a kadar uygulanmak üzere **150 metrekaresinin üzerindeki konut teslimlerinde uygulanacak KDV oranı** %18’den %8’e indirilmiştir.

- **16.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14803 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile bankalar ve finansman şirketlerince kullandırılan **tüketici kredilerinde** (ticari amaçla kullanılanlar hariç) **Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) kesintisi oranı** %15’den %10’a indirilmiştir. Düzenleme 16 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **22.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14804 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile, düşük faizli kredi kararnamele kapsamında çiftçilere **yeni kredi kullanımı ve kredi borçlarının vadelerinin uzatılması imkanları** getirilmiş; **ertelenmiş ve taksitlendirilmiş kredi borcu bulunan üreticilere** ihtiyaç duydukları halde Ziraat Bankasından ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden **yeni kredi kullanabilme imkanı** getirilmiş; Ziraat Bankasından 2005 yılından itibaren düşük faizli kredi

uygulanması kapsamında kullanılan işletme ve yatırım kredilerinin vadeleri uzatılmıştır. Vade tarihine kadar, uygulanan faizin ödenmesi koşulu ile vadesi 2009 yılı ve sonrasında biten işletme kredileri 24 aya, yatırım kredileri 7 yıla kadar uzatılmıştır. Düzenleme 1 Ocak 2009 tarihinden geçerli olmak üzere 22 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- **29.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14812 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 30 Mart 2009 tarihinden 30 Haziran 2009’a kadar uygulanmak üzere, **bilgisayar, fotokopi, yazıcı, hesap makineleri gibi ofis cihazları, mobilyalar, aydınlatma cihazları gibi bazı eşyalar ile bazı sanayi ve iş makinelerinin KDV oranı %8’e** indirilmiştir.

- **29.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14812 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 30 Mart 2009 tarihinden 30 Haziran 2009’a kadar uygulanmak üzere, bina ve bağımsız bölüm şeklindeki **“işyeri” teslimlerinde uygulanacak KDV oranı %8’e** indirilmiştir. (Konut ve bina/bağımsız bölüm niteliğindeki işyeri dışında kalan gayrimenkul (arsa/arazi) teslimleri hariç)

- **29.03.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14813 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 30 Mart 2009 tarihinden 30 Haziran 2009’a kadar uygulanmak üzere, **gayrimenkul alım satım işlemlerinde** alıcı ve satıcıdan ayrı ayrı binde 15 oranında alınmakta olan **tapu harcı oranı** binde 5’e indirilmiştir.

- **14.04.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/14881 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 15 Nisan 2009 tarihinden 30 Haziran 2009’a kadar uygulanmak üzere, **römork, forklift, kesintisiz ve stabilize güç kaynakları, telefon, işlemci, bellek, elektrik iletkenleri, koltuk, sandalye, bambu mobilya gibi kimi makine, elektronik alet ve mobilyaların KDV oranı %8’e** indirilmiştir.

- **05.05.2009** Tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5891 sayılı Kanun** ile **KOSGEB’in hedef kitlesi genişletilerek** imalat

sanayisi dışındaki işletmeleri de içerir hale getirilmiştir. KOSGEB'in hedef kitlesinin tüm sektörlerdeki KOBİ statüsündeki işletmeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi ile imalat sektörünün yanında **hizmet ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerin de KOSGEB desteklerinden yararlanmasına imkan tanınmıştır.** Ayrıca Kanuna "**girişimci**" kavramı ve tanımı da eklenerek, KOSGEB'in sadece mevcut iş kesimine değil "girişimcilere" (bir iş fikrine dayalı olarak kendi işini kurmak isteyen gerçek kişiler) yani **potansiyel iş kesimine de hizmet sunması imkanı da getirilmiştir.**

- **Başbakan Recep Tayyip Erdoğan** tarafından **4 Haziran 2009** tarihinde yapılan basın toplantısında "**Yatırımlarda Devlet Yardımları**", "**Aktif İşgücü Programlarının Güçlendirilmesi**" ve "**Kredi Garanti Desteği**"ni içeren yeni bir önlem paketi açıklanmıştır. Yapılan açıklamada, kimi yatırımlar için indirimli kurumlar vergisi oranı, katma değer vergisi istisnası, sigorta primi işveren payı desteği, gümrük vergisi muafiyeti, faiz desteği ve yatırım yeri tahsisı yönünde teşviklerde bulunulacağı, finans kuruluşlarının reel sektöre açacakları kredilerde belli bir orana kadar devlet garantisi verileceği ifade edilmektedir. Yeni teşviklerle ilgili yasal düzenleme 15.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15197 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ve 16.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile yapılmıştır.

- **16.06.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15081 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 16 Haziran 2009 tarihinden 30 Eylül 2009'a kadar uygulanmak üzere, işlemci, yazıcı, bellek, kesintisiz güç kaynakları gibi bazı **elektronik aletler ile mobilyaların KDV oranı %8** olarak yeniden belirlenmiştir. Yeni düzenleme söz konusu mallar için daha önce belirlenen indirimli KDV oranı uygulamasının bir süre daha aynen devamını ifade etmektedir.

- **16.06.2009** tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **2009/15081 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 16 Haziran 2009 tarihinden 30 Eylül 2009'a kadar uygulanmak üzere, Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (II) sayılı listede yer alan **taşıt araçları için uygulanan ÖTV oranları** taşıt aracının cinsine göre farklı oranlarda

olmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenleme daha önce indirimli olarak uygulanan ÖTV oranlarının, bazı taşıt araçları için aynen devamını, bazı taşıt araçları için indirim oranı azaltılarak devamını, bazı taşıt araçları için ise indirim oranı tamamen kaldırılarak yeniden düzenlenmesini ifade etmektedir.

- **16.06.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/15081 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 16 Haziran 2009 tarihinden 30 Eylül 2009’a kadar uygulanmak üzere, Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na ekli (IV) sayılı listede yer alan **bazı malların (bazı beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri için) ÖTV oranları** %2 olarak yeniden belirlenmiştir. Yeni düzenleme ilgili mallar için daha önce %0’a indirilen ÖTV oranının %2 olarak değiştirilerek bir süre daha uygulanmasını ifade etmektedir.

- **16.06.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/15082 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’da değişiklik** yapılarak; bankaların ihracatın, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı için Türkiye’de **yerleşik kişilere döviz kredisi açabilmesi** bu kredilerin 18 ay vadeli olması şartı kaldırılmıştır; Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların Türkiye’de yerleşik kişilere döviz kredisi kullandırmalarına, bu kredilerin ortalama vadesinin bir yıldan uzun ve 5 milyon ABD Doları üzerinde olması şartıyla olanak tanınmış, bankaların Türkiye’de yerleşik kişilere dövize endeksli kredi kullandırmasına ilişkin kısıtlamalar getirilmiş, **Türkiye’de yerleşik kişilere sadece ticari veya mesleki amaçla dövize endeksli kredi kullandırılabilceği öngörülmüş**; Türkiye’de yerleşik gerçek kişilerin, belirtilen haller ile Bakanlıkça belirlenecek haller dışında, yurt içinden ve yurt dışından döviz veya dövize endeksli kredi kullanmalarının ise mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

- **16.06.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı** ile **yatırım teşvik uygulamalarına** ilişkin yeni sistemin ikincil yasal düzenlemesi yapılmış ve belirlenen yatırımlar için katma değer vergisi istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, indirimli kurumlar vergisi oranı, sigorta primi işveren payı desteği,

yatırım yeri tahsisi ve faiz desteği uygulamasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

- **02.07.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/15129 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun geçici 8 inci maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde; 31/12/2009 tarihine kadar uzatma başvurusunda bulunulması, bir önceki kısa çalışma uygulamasının sona ermesi, kısa çalışma uygulaması devam eden ve aynı kişileri kapsayan uzatma talepleri hariç diğer talepler için yeni bir uygunluk tespiti yapılması koşulu ile **kısa çalışma süresi altı ay daha uzatılmıştır.**

- **03.07.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5904 sayılı Kanun** ile **KOBİ’lerin** 31.12.2009 tarihine kadar yapacakları **birleşmeler için vergisiz birleşme ve belli bir süre için indirimli kurumlar vergisi oranı** uygulama olanağı getirilmiştir. Teşvikle ilgili ikincil yasal düzenleme 13.08.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan **4 seri no’lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği** ile yapılmıştır.

- **15.07.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/15197 sayılı Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı** ile küçük ve orta büyüklükte işletmelerin (KOBİ) finansmana erişim imkanlarının geliştirilmesi suretiyle kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere, bankalar ile finansal kiralama şirketlerinin ortak olduğu kredi garanti kurumlarına (KGK) Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanacak 1 milyar liraya kadar desteğin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

- **19.07.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **5917 sayılı Kanun** ile kamuoyunda **“varlık barışı”** olarak adlandırılan 5811 sayılı Kanun’un **uygulama süresi** 30.09.2009 tarihine kadar **uzatılmıştır.**

- **28.07.2009** tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan **2009/1 no’lu Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ** ile **yatırım teşvik**

uygulamalarına ilişkin yeni sistemin ikincil yasal düzenlemesi tamamlanmıştır.

- **13.08.2009** tarihli Resmi Gazetede yayımlanan **4 seri no'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği** ile 5904 sayılı Kanun'da düzenlenen **KOBİ'lerin vergisiz birleşmesine** ilişkin sistemin ikincil yasal düzenlemesi tamamlanmıştır.

VII- ÖNCÜ EKONOMİK GÖSTERGELER DOĞRULTUSUNDA AĞUSTOS 2009 İTİBARI İLE TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GÖRÜNÜMÜ

Ekonomik büyüme, bütçe açığı, cari açık, ihracat rakamları, işsizlik oranı, enflasyon oranı gibi göstergeler, geçmiş dönemin değerlendirilmesini ifade etme adına temel parametrelerdir. Ancak bu temel ekonomik göstergeler, ekonominin yakın gelecekteki eğilimin ne yönde olacağını izah etmekte yetersiz kalmaktadır.

Küresel krizin ne zaman sona ereceğinin ya da ekonomide yükseliş eğiliminin ne zaman başlayacağını anlayabilmenin en iyi yolu, “öncü göstergeler” olarak adlandırılan parametreleri takip etmektir.

Tüketici ve üretici güven endeksleri, imalat sanayi kapasite kullanım oranları, işsizlik ödeneği başvuruları ve işsizlik ödeneği alanların sayısı gibi değerler, en çok rağbet edilen öncü ekonomik göstergeler arasında sayılabilir.

Ekonomik büyümede yaşanacak olası değişiklikleri önceden haber veren öncü göstergeler, kendi içerisinde de bazı farklılıklar göstermektedir. Söz gelimi, tüketici ve üretici beklenti endekslerindeki değişim, en erken uyarı verme niteliğine sahipken, kapasite kullanım oranları ve işsizlik ödemesi başvuruları nispeten daha geç uyarı vermektedir.

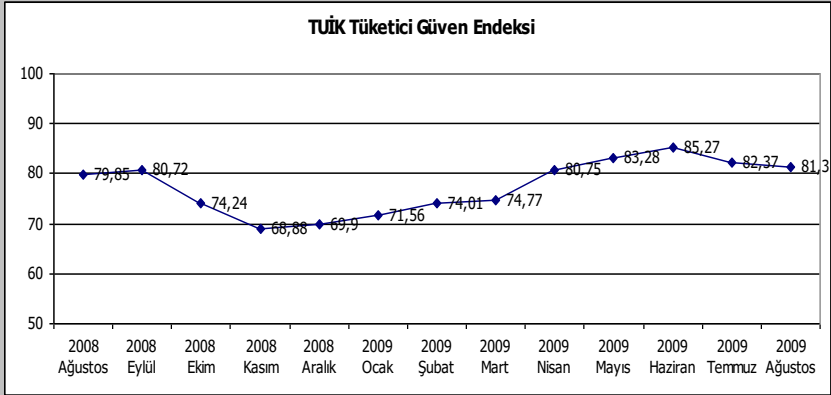
Ekonominin yakın gelecekteki seyrinin anlaşılmasında en çok kullanılan ve ekonomik büyüme ile arasındaki korelasyon bağı en yüksek olan bazı öncü ekonomik göstergelerin 2009 Ağustos ayı itibarıyla seyri aşağıdaki gibidir:

a) TÜİK Tüketici Güven Endeksi

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen Aylık Tüketici Eğilim Anketi, tüketicilerin

harcama davranış ve beklentilerini değerlendirmektedir. Güven endeksindeki artış, tüketicilerin mevcut ve gelecek dönem satın alma gücü, gelecek dönem genel ekonomik durum ve gelecek dönem iş bulma olanaklarına dair değerlendirmelerinin iyileşmesinden kaynaklanmaktadır. Endeksin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durum, 100'den küçük olması ise tüketici güveninde kötümser durum olduğunu göstermektedir.

2008 yılı Eylül ayında 80,7 olan endeks, sert bir düşüşle Kasım ayında 68,9 dip noktasını görmüştür. Aralık ayından bu yana istikrarlı bir yükseliş eğilimi gösteren ve 2009 Nisan'ından itibaren yükseliş hızını arttıran endeks 2009 Haziran ayında 85,27 değerine kadar yükselmiştir. Yedi aylık yükseliş eğiliminin ardından ilk kez Temmuz ayında 2,9 puanlık bir düşüş yaşanmış, bunu Ağustos ayındaki 1,07 puanlık düşüş takip etmiştir. Endekste 2009 yılında gözlenen genel artış tüketicilerin mevcut ve gelecek dönem satın alma gücü, gelecek dönem genel ekonomik durum ve gelecek dönem iş bulma olanaklarına dair değerlendirmelerinin nispeten iyileştiğini göstermektedir. Son iki ayda gözlenen hafif düşüş eğiliminin nedeni ise bahar aylarında yapılan vergi indirimlerinin etkisinin azalmasında aranabilir. Tüketici güveni kriz öncesi döneme oranla daha yüksek bir seviyede bulunmaktadır; ne var ki, endeks değeri halen 100'ün altında (kötümser durum) kalmaya devam etmektedir.

b) CNBC-e Endeksleri

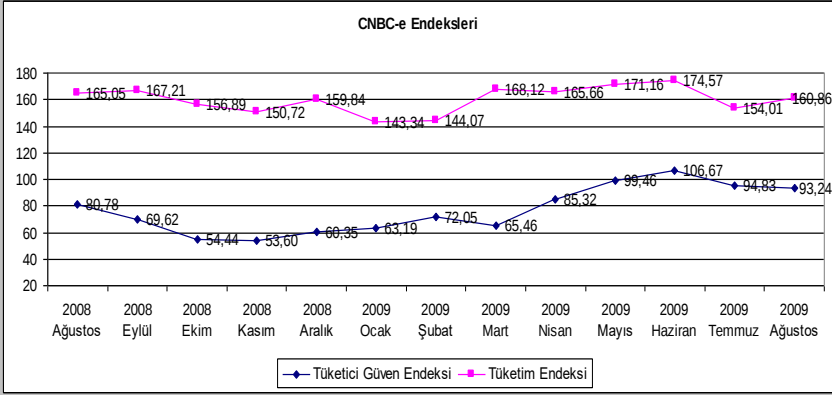
Özel bir şirket tarafından CNBC-e televizyon kanalı için hazırlanan tüketici güven endeksi, tüketicilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar baz alınarak oluşturulmaktadır. Tüketim endeksi ise Türkiye’de yaygın satış yapan firmaların müşteri başına satış verileri toplanarak elde edilmektedir.

Endeksler 0’dan 200’e kadar değer aralığına sahiptir, endekslerin baz dönemi Ocak 2002, baz dönem endeksi ise 100 olarak belirlenmiştir.

İçerik ve hazırlanış itibarıyla TÜİK Tüketici Güven Endeksi ile benzerlik taşıyan tüketici güven endeksi, Eylül ayından sonra düşüş eğilimine girmiş, TÜİK’in endeksine benzer şekilde 2008 yılının Kasım ayında en düşük seviyesini kaydettikten sonra, 2009 yılında toparlanmaya başlamıştır. Temmuz ve Ağustos’ta gözlenen hafif düşüş eğilimi de TÜİK endeksi ile paralellik taşımaktadır.

Tüketim endeksi ise 2009 yılının Ocak ayında 143 değerini alarak Nisan 2007’den beri gözlenen en düşük seviyeye indikten sonra, yükselişe geçmiş ve Haziran 2009 itibarıyla 174 değerine kadar çıkmıştır. Temmuz ayında görülen büyük düşüş Ağustos ayında yerini bir miktar yükselişe bırakmıştır.

Tüketicilerin geleceğe yönelik beklentilerini gösteren tüketici güven endeksi kriz başındaki döneme oranla daha yüksek iken aynı olumlu havanın firma satış raporlarına dayalı olarak hazırlanan tüketim endeksine tam olarak yansımaması dikkat çekicidir. Buradan tüketicilerin geleceğe yönelik beklentilerinin genel eğilimin tespiti açısından belirleyici olmakla birlikte, piyasaya her zaman birebir oranında yansımadığı sonucunu çıkarabiliriz.

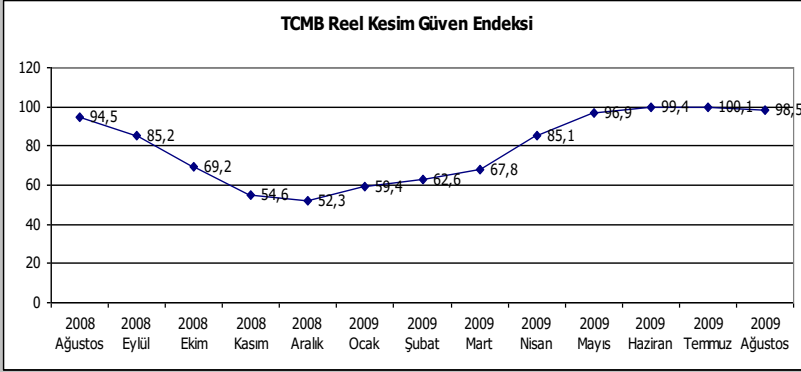
c) TCMB Reel Kesim Güven Endeksi

Reel Kesim Güven Endeksi Merkez Bankası tarafından, imalat sanayinde özel sektör üst düzey yöneticilerin bugünkü iş durumlarını nasıl değerlendirdiklerine ve geleceğe ilişkin beklentilerine yönelik bazı sorulara verdikleri cevaplardan hareketle hesaplanmaktadır.

Endeks değerinin 100'ün üzerine çıkması reel kesim temsilcilerinin ekonomik faaliyetlere ilişkin güveninin arttığını, 100'ün altında çıkması ise güvenin azaldığını göstermektedir. Endekste artış veya azalma süreklilik gösteriyorsa bu hareket ekonomik genişleme veya daralma olarak yorumlanabilir.

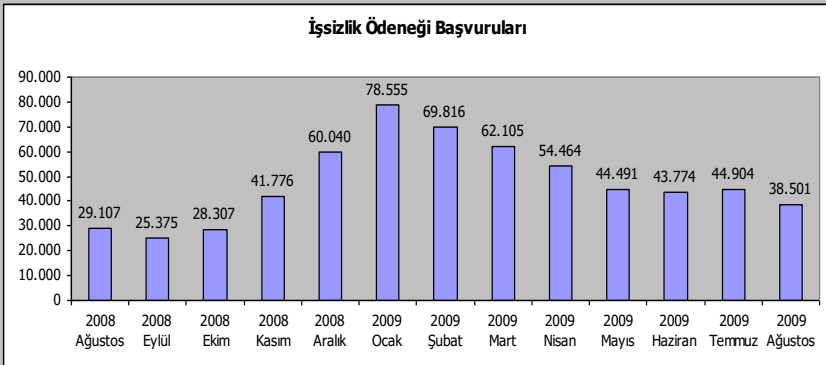
Reel Kesim Güven Endeksi 2008 yılı Haziran ayında 100'ün altına inmiş, Eylül ayından itibaren düşüşünü hızlandırarak Aralık ayında 52,3 dip noktasını görmüştür. Ancak bu tarihten itibaren sürekli bir artış göstererek Temmuz ayı itibarıyla 100,1'e kadar yükselmiştir. Ağustos ayında ise 1,6 puanlık hafif bir düşüş gözlenmiştir.

Mevcut değer, kriz öncesi döneme oranla daha yüksek bir noktayı işaret etmekle birlikte kritik seviye olan 100'ün az da olsa altında kalmaya devam etmektedir. Geline nokta, reel kesim temsilcilerinin ekonomik faaliyetlere ilişkin güveninin arttığını ancak henüz arzu edilen seviyeye ulaşamadığını göstermektedir.

d) İşsizlik Ödeneği Başvuruları

İŞKUR tarafından her ay ilan edilen işsizlik ödeneği başvuruları krizin başladığı Eylül ayında 25.375 iken izleyen aylarda sürekli artarak Ocak ayında 78.555'e kadar çıkmıştır. Ancak, bu tarihten itibaren işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısı azalarak Ağustos ayı itibarıyla 38.501'e kadar düşmüştür. Mevcut rakam kriz öncesi döneme oranla daha yüksek olsa da Temmuz ayındaki hafif yükseliş hariç tutulduğunda son aylarda işsizlik ödeneği için başvuran kişi sayısının sürekli düşüş eğiliminde olması dikkat çekicidir.

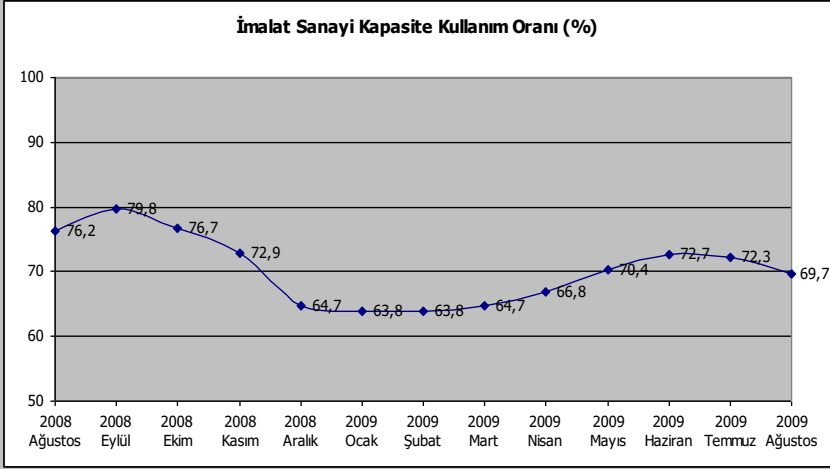
e) İşsizlik Ödeneği Alanların Sayısı

İŞKUR tarafından her ay ilan edilen işsizlik ödeneği alan kişi sayısı 2008 yılının Ekim ayından itibaren sürekli artmakta iken, artış hızı 2009 Nisan ayında yavaşlamış, izleyen aylarda ise gerilemeye başlamıştır. 2009 yılı Ağustos ayında işsizlik ödeneği alan kişi sayısı 279.258 olmuştur. İşsizlik ödeneği uygulamasına aslen 2009 yılı başında işlerlik kazandırıldığı düşünülürse, karşılaştırmanın bir önceki yıl verileriyle değil geçmiş ay verileri ile yapılması daha uygun olacaktır. Bu doğrultuda Mayıs ayından bu yana gözlenen sürekli düşüş eğilimi olumlu karşılanmalıdır.

f) İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

Kapasite kullanım oranlarındaki iyileşme, sanayi üretimindeki artış eğiliminin de göstergesidir. İmalat Sanayisi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) 2009 yılı Ağustos ayında %69,7 olmuştur. 2008 Eylül ayında %79,8 olan KKO, sürekli düşüş eğilimi göstererek 2009 Ocak ayında %63,8 ile en düşük seviyesine gelmiş, Mart ayından itibaren ise istikrarlı bir yükseliş göstererek dört ay içerisinde toplam 8,9 puan artmıştır. Yükseliş eğilimi Temmuz ayında yerini 0,4 puanlık hafif bir düşüşe terk ederken devamında Ağustos ayında gelen 2,6 puanlık ciddi düşüş karışık sinyaller vermektedir. Kapasite kullanım oranı yılbaşına oranla ciddi bir yükseliş göstermekle birlikte, mevcut düzeyi önceki yıllarda kaydedilen %80 seviyelerinden hayli düşüktür.

g) Genel Değerlendirme

Öncü ekonomik göstergelerin krizin başlangıcından bu yana olumlu gidişata doğru yön değiştirdiği aylar kendi içerisinde farklılık göstermekle birlikte, özellikle 2009 yılı Mart ayından itibaren belirgin bir iyileşme etkisi gözlenmektedir. Öncü ekonomik göstergelerin seyri ekonomide yavaş da olsa toparlanmanın başladığını, yılın ikinci çeyreğinin ilk çeyreğe kıyasla daha olumlu bir görünüm sergilediğini göstermekle beraber, Temmuz ve Ağustos aylarında veriler karışık sinyaller içermektedir.

Dikkat çeken bir diğer nokta ise tüketicilerin ve üreticilerin gelecek döneme ilişkin beklentilerini ifade eden güven endekslerinin krizin başladığı 2008 yılı Eylül ayı öncesine oranla daha yüksek bir seviyede bulunmalarıdır. Kişilerin halen krizin içerisinde iken geleceğe yönelik beklentilerinin kriz öncesi zamana oranla daha olumlu olması son derece şaşırtıcıdır. Şüphesiz iç talebin canlanması için olmazsa olmaz koşul öncelikle kişilerin gelecek beklentilerinin iyileşmesidir. Dolayısıyla, kamuoyunun geleceğe yönelik algısının yönü, krizin yakın gelecekteki seyrinde etkili bir unsur olacaktır.

VIII- TÜRKİYE İÇİN 2009 YILINA İLİŞKİN RİSKLER

- **Türkiye ekonomisine yönelik yabancı sermaye hareketlerinin artı değerlerden, net çıkışa dönüşmesinin döviz likiditesi sorununa yol açma ihtimali?**

Krizin başladığı dönemden bu yana devam eden yabancı sermaye çıkışları ile vadesi gelen dış borçların anaparalarının ödenmesinden kaynaklanan döviz çıkışlarının, şimdilik kaynağı belirsiz olan ve "net hata noksan" kalemi olarak ifade edilen Türkiye'ye giren kayıt dışı döviz girişleri ile telafi edilmesi döviz piyasasında arz-talep dengesinin bozulmasını engellemektedir. Söz konusu kayıt dışı döviz girişinin ilerleyen dönemde devam edip etmemesi döviz likiditesi açısından sorun yaratmaya adaydır. Ancak 2010 yılı ile ilgili olarak olumlu beklentiler, doğrudan yatırım veya portföy yatırımı şeklindeki yabancı sermaye girişlerinin artmasını da beraberinde getirebilir.

- **Dış talebin seyri? Dış talebin canlanması için, ihracatımızda taşıdığı ağırlık nedeniyle öncelikle Avrupa ekonomilerinin toparlanma sürecine girmesi gerekliliği?**

Türkiye'nin ihracatında Avrupa ülkelerinin ağırlığı göz önüne alındığında, ilave ihraç pazarları bulunmadığı takdirde Türkiye'nin ihracatındaki toparlanmanın 2010 yılından önce başlayamayacağı söylenebilir. Bu doğrultuda Türkiye ekonomisinin daha erken bir tarihte yükselişe geçebilmesi için iç pazar kaynaklı bir desteğe ihtiyacı olduğu açıktır.

- **İç talebin seyri? İç talebin canlandırılması yolunda uygulamaya konulacak yeni teşvik paketleri için gereken ilave kaynak ihtiyacının temini?**

Uygulamaya konulan önlem paketlerinin maliyeti, şimdiye kadar bütçeden ve ileride toplanacak vergi gelirlerinden feragat

edilerek karşılanmıştır. Ne var ki, bütçe imkanları dahilinde mevcut uygulamanın sürdürülebilme şansı bulunmamaktadır. İlave önlem paketlerinin maliyetinin karşılanabilmesi ancak yeni kaynak temini ile mümkün olabilecektir. Bu yönüyle vergi dışı alternatifler üzerinde de durulmalıdır.

► **Olası bir talep canlanmasında üreticilerin ilave finansman ihtiyacının bankacılık kesiminden gelecek likidite ile desteklenmesi gereği?**

Mevcut durumda bankalar reel sektöre yeni kredi verilmesi yönünde çekingen davranmakta, sektörün elindeki kaynaklar daha çok Hazine borçlanmasıyla finansmanına aktarılmaktadır. Hazinesin dış finansman bulamaması ve oluşacak ilave bütçe açıklarının iç piyasadan karşılanmasına devam edilmesi halinde finans kesiminin elinde reel sektöre aktarabilecekleri yeterli kaynak bulunamayabilir ya da finansman maliyetleri çok yüksek olabilir. IMF anlaşması bu yönüyle de kritik önem taşımaktadır.

► **Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında azalma ve özelleştirme hedeflerinin gerçekleştirilememesi?**

2009 yazından itibaren kısa vadeli yabancı sermaye girişlerinin tekrar artmaya başladığı gözlenmektedir. Özelleştirme ihalelerine ise eski hızında olmasa da devam edilmektedir. Türkiye bu ortamı sağlıklı bir şekilde aştığı, yapısal önlemleri de zamanında gerçekleştirdiği takdirde doğrudan yabancı sermaye girişi tekrar artacak, ülkemiz cazibe merkezi olmaya devam edecektir.

IX- BELİRLEYİCİ ROL OYNAYACAK İÇ DEĞİŞKENLER

- ▶ IMF ile anlaşma. Anlaşma yapılmasının veya yapılmamasının olası olumlu ve olumsuz sonuçları. Anlaşmanın içeriği.
- ▶ Yabancı fon girişlerinin ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının seyri.
- ▶ Özel sektörün döviz talebinin karşılanabilmesi.
- ▶ İlave finansman ihtiyacının iç kaynaklardan (Hazine'nin bankalardan borçlanması, 2B arazilerinin satışı vb.) ya da dış kaynaklardan (IMF kaynaklarının kullanılması, yurtdışı tahvil ihracı, gelir ortaklığı senedi ihracı vb.) karşılanmasının piyasalar üzerindeki etkileri.
- ▶ Faiz indirimlerinin devamı; olası olumlu ve olumsuz sonuçları
- ▶ Maliye politikalarıyla (devlet harcamalarının arttırılması ve vergilerin indirilmesi) ekonomiyi canlandırma girişimleri sonucunda oluşacak bütçe açığının olası etkileri
- ▶ Ekonomik durgunluk ve işsizlik artışının bir arada gerçekleşmesinin doğuracağı sosyal ve siyasal sorunlar
- ▶ Dış ticaret açığı ile cari dengede yaşanan önemli ölçüde düzelmenin olası sonuçları.
- ▶ Yeni ihraç pazarları bulunması girişimlerinin neticesi.

X- KRİZİN AŞILMASI İÇİN ODAKLANILMASI GEREKEN ALANLAR

► İç Talebi Arttırıcı ve İhracatı Teşvik Edici Yönde Düzenlemeler

Ekonominin toparlanabilmesi için iç talebin ya da dış talebin ya da her ikisinin birden artması gerektiği açıktır. İhracatın artırılması için ihracatçıların teşvik edilmesi ve yeni dış pazarlar bulunmasına yönelik eylemlere ağırlık verilmesi gerekmektedir. Eximbank kaynaklarının daha da artırılması ve kredi kullanımına yönelik şartların ve bürokrasinin azaltılması, ihracatta geçici bir süre için KDV iade sisteminin basitleştirilmesi, ihracattan kaynaklanan iadelerin zamanında ödenmesinde titizlik gösterilmesi, iade için gerekli şartların hafifletilmesi önem arz etmektedir. İç talebin canlı tutulabilmesi için alınmakta olan önlem paketlerine sektörel öncelikler göz önünde tutularak devam edilmelidir.

► İşsizlik Artışının Önlenmesi

Kritik seviyeye ulaşan işsizlik oranının düşürülebilmesi amacıyla teşvik paketlerinde istihdamı arttırıcı önlemlere ağırlık verilmesi; eğitim ve sağlık gibi acil ihtiyaç duyulan ve dolaylı yatırım niteliğindeki alanlarda ilave kamu personeli teminine gidilmesi önerilmektedir.

► Likidite Akışının Güçlendirilmesi

Olası bir talep canlanmasında, artan talebin karşılanabilmesi için üreticilerin ilave finansman ihtiyacının bankacılık kesiminden gelecek likidite ile desteklenmesi gerekmektedir. Bankalar halen reel sektöre yeni kredi verilmesi yönünde çekingen davranmakta, sektörün elindeki kaynaklar daha çok Hazine borçlanmasının finansmanına aktarılmaktadır. Hazinenin dış finansman bulamaması ve oluşacak ilave bütçe açıklarının iç piyasadan karşılanmasına devam edilmesi halinde finans kesiminin elinde reel sektöre aktarabilecekleri yeterli kaynak bulunamayabilir ya da finansman

maliyetleri çok yüksek olabilir. Bu doğrultuda son olarak getirilen “Kredi Garanti Desteği” uygulaması yerinde ve zamanında bir adım olmuştur. KOBİ’lerin bankalardan kullanacakları kredilerin geri ödenmesinde sorun yaşanması halinde, açılan kredinin belli bir kısmı için devlet garantisi verilmesini ifade eden “Kredi Garanti Desteği” uygulamasının bürokrasiye boğulmadan titizlikle ve kararlılıkla uygulanabilmesi reel sektörün yaşadığı finansman sorununun aşılmasında faydalı olacaktır.

► Döviz Piyasasında Arz-Talep Dengesinin Korunması

Yabancı sermaye çıkışları ile vadesi gelen dış borçların anaparalarının ödenmesinden kaynaklanan döviz çıkışlarının döviz piyasasında arz-talep dengesini bozması engellenmelidir. Bu amaçla, piyasanın döviz talebinin dış kaynakla (döviz borçlanması, özelleştirme, IMF kredisi vb.) karşılanması gerekmektedir.

► İlave Kaynak İhtiyacının Karşılanması

Bundan sonra krizin aşılması amacıyla devreye sokulacak her yeni vergi indirimi ve teşvik edici kamu harcaması bütçe açığının daha yukarılara gitmesine yol açacağından, alınan ve alınması düşünülen önlem paketlerinin finansmanı için ihtiyaç duyulacak ilave kaynak temininin sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda, IMF ile anlaşma da dahil olmak üzere finansman sağlama kanallarının gözden geçirilmesi gerekmektedir.

XI- KRİTİK BAŞARI FAKTÖRLERİ

- ▶ Siyasi istikrar
- ▶ Sürecin iyi yönetilmesi
- ▶ Güven ortamının sağlanması ve kamuoyu algısının yönetilmesi
- ▶ Gerçekçi tespitler
- ▶ Çözüm sürecinde yerinde ve zamanında karar alınması
- ▶ Krize yönelik kısa vadeli önlemler ile kalıcı iyileşme için gerekli olan orta ve uzun vadeli yapısal değişim programlarının senkronize edilmesi
- ▶ Reel sektör ile finans sektörünün karşılıklı etkileşimi gözden kaçırılmadan, alınacak önlemlerin her iki kesimin ortak platformunda tartışılarak oluşturulması

XII- KÜRESEL KRİZİN GİDİŞATINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

Küresel krizin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi amacıyla, başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde uygulamaya konulan para ve maliye politikası önlemleri sonucunda küresel krizin kısmen kontrol altına alındığı, en azından yavaş ve kısmi de olsa istikrar işaretlerinin belirdiği gözlenmektedir. Ancak beliren düzelmelerin ardından yeni bir daralma eğiliminin başlayıp başlamayacağı ya da uzun süreli bir durgunluk sürecine girilip girilmeyeceği, belirsizliğini halen korumaktadır.

Çünkü, ABD ve Avrupa'da Mart ayından bu yana perakende satışlar, kişisel harcamalar, işsizlik ödemesi başvuruları, tüketici güven endeksleri, üretim endeksleri gibi öncü ekonomik göstergelerde zaman zaman düzelmeler gözlenmekle birlikte, söz konusu hareketlilik süreklilik ve istikrar göstermemektedir. ABD ve Avrupa ekonomilerine yönelik öncü göstergelerdeki rakamlar, 2009 başına oranla daha yüksek bir noktayı işaret etse de Ağustos ayı sonu itibariyle belirgin ve kuvvetli bir yükseliş eğiliminden söz etmek mümkün değildir.

Diğer taraftan, "Küresel krizde dibi gördük mü?" sorusu yerini "Toparlanma ne zaman olacak?" sorusuna çevirmiş durumdadır. Uygulamaya konulan para ve maliye politikalarının olumlu sonuçlar doğurmaya devam edeceği varsayımı altında; iyimser yorumlar ABD ekonomisinin 2009 yılının ikinci yarısından itibaren toparlanmaya başlayabileceği, 2010 yılında da yükseliş eğiliminin artarak devam edeceği yönündedir. Avrupa'nın ise ABD ekonomisine bağımlılığı ve yapısal sorunları dolayısıyla ABD'ye oranla daha geç bir toparlanma süreci yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Küresel krizin aşılması için öncelikle ABD'nin ve Avrupa'nın finans sektöründeki sorunların ortadan kaldırılması gerektiği açıktır. Finans kesimi sağlıklı bir yapıya kavuşana kadar reel kesimin kamu harcamaları ile desteklenmesi gerekmektedir. Şu anda yapılmakta olan da budur. Neredeyse tüm ülkelerde, kamu harcamalarının

arttırılması ve vergilerin indirilmesi yoluyla ekonomiyi canlandırma girişimleri devam etmektedir.

Dünya toplam talebinde taşıdığı ağırlık nedeniyle, dünya ekonomisinin düzelmeye başlaması için öncelikle ABD'nin düzelmeye başlaması zorunludur. Bu doğrultuda, ABD bankacılık sistemindeki sorunların ortadan kaldırılmasının yanı sıra ABD hanehalkı reel geliri ile reel hanehalkı borcu arasında son dokuz yılda iyice açılmış olan makasın bir şekilde kapatılması da gerekmektedir.

Tüm dünyada yeniden ortaya çıkmaya başlayan korumacılık girişimlerinin uluslararası ticarete olumsuz etkisi, yaratılan ilave para arzının sonraki dönemlerde piyasadan geri çekilememesi halinde yaşanabilecek enflasyon tehlikesi, finans kesimindeki yeniden yapılanmanın uzun sürmesi halinde yeniden toparlanma için likidite akışının sürekliliğinin sağlanamaması, genişleyen bütçe açıklarını kapatabilmek için vergi oranlarında artışa gidilmesi gibi riskler; kısa bir toparlanmanın ardından yeniden bir durgunluk sürecine girilmesi ihtimalini de akıllara getirmektedir.

İhracatında taşıdığı ağırlık dolayısıyla, Türkiye dış talepteki artışı ancak Avrupa ekonomileri düzeldiği zaman yaşayacaktır; Avrupa ekonomileri de aynı sebeple ABD ekonomisine endekslidir. ABD ve Avrupa ekonomilerinin yakın gelecekte ne yönde bir seyir izleyeceği henüz netlik kazanmadığı için; Türkiye'nin krizden çıkış için şimdilik ABD ve Avrupa kaynaklı dış talebe fazla bel bağlamaması, olabildiğince iç pazar kaynaklı büyümeye odaklanması, dış talebi arttırabilmek için de yeni ihracat pazarları bulunmasına ve krizden nispeten daha az etkilenmiş olan ülkelerdeki pazar payının arttırılmasına öncelik vermesi gerekmektedir.

Türkiye finans piyasalarına yönelik temel beklenti ise döviz arzında sorun yaşanmadığı takdirde, döviz kurlarında, faiz oranlarında ve enflasyonda gözlenen düşüş eğiliminin hızını azaltmakla beraber devam edeceği ya da en azından siyasi ortamda ilave bir sıkıntı olmadığı sürece aksi yönde bir eğilim göstermeyeceği yönündedir. Görece sağlam yapısı ile Türkiye bankacılık sistemi "kredi garanti desteği" gibi güven arttırıcı önlemlerle desteklenmeye devam

edildiği sürece reel sektörü fonlama kapasitesine sahip görülmektedir.

Bu doğrultuda, ilave önlem paketlerinin finansmanında sıkıntıya düşülmediği yani finansmanı iç ve dış kaynaklarla karşılanabildiği sürece; doğru yönde atılacak adımlarla geleceğe yönelik beklentilerin daha da düzeltilmesi ve dünya ekonomisi rayına tekrar girinceye kadar, iç talebin ekonomiyi ayakta tutacak seviyeye yükseltilebilmesi imkan dahilindedir.

KÜRESEL KRİZİN KRONOLOJİSİ (1 Eylül 2008 – 31 Ağustos 2009)

7 Eylül 2008	- ABD Hükümeti, ülkenin en büyük konut finansman şirketleri Fannie Mae ve Freddie Mac'e el koyduğunu açıkladı.
15 Eylül	- ABD'nin en büyük dördüncü yatırım bankası olan Lehman Brothers iflas başvurusunda bulundu. 639 milyar dolar aktif büyüklüğüne sahip şirketin iflası ABD tarihindeki en büyük iflas oldu. - Merrill Lynch 50 milyar dolara Bank of America tarafından satın alındı. - Avrupa Merkez Bankası (ECB), piyasaların sakinleşmesi için mali sisteme 30 milyar euro (42,6 milyar dolar) enjekte ettiğini bildirdi.
16 Eylül	- İngiltere Merkez Bankası (BOE), piyasaya 20 milyar sterlin verileceğini açıkladı. - ABD Merkez Bankası (FED), ülkenin en büyük sigorta şirketi AIG'in (American International Group) iflasının önlenmesi için kurtarma paketi hazırladı. FED, AIG'e şirket hisselerinin %79,9'u karşılığında iki yılına 85 milyar dolara kadar kredi verecek.
17 Eylül	- İngiltere Bankası Lloyds TSB zor duruma düşen İngiltere'nin en büyük mortgage kuruluşu olan Halifax'ı 12 milyar sterline satın aldı.
18 Eylül	- İngiltere (BOE), Avrupa (ECB), ABD (Fed), Kanada, İsviçre ve Japon (BOJ) Merkez Bankaları, artan baskı altındaki kısa vadeli dolar fonlama piyasalarında likiditeyi artırmaya yönelik koordineli tedbirlerini açıkladı. ECB piyasalara enjekte edeceği tutarı 110 milyar dolara çıkarttı. Fed ise tedbirler kapsamında swap hacmini 180 milyar dolara kadar genişletti. FED, BOJ ile 60 milyar dolara kadar ve Kanada Merkez Bankası ile 10 milyar dolara kadar geçici döviz swap anlaşması yaptığını açıkladı.
19 Eylül	- ABD Hükümeti zor durumdaki bankaların sorunlu ipotēge dayalı menkul kıymetlerinin satın alınmasını içeren 700 milyar dolarlık kurtarma paketi açıkladı. - Rusya, finansal piyasalara ve bankalara 120 milyar dolar verileceğini açıkladı.
22 Eylül	- ABD Merkez Bankası, son iki büyük yatırım bankası Goldman Sachs ve Morgan Stanley'in statülerini değiştiren kararını onayladı. Fed'in bu kararıyla bu iki yatırım bankası Fed'in denetimi altında çalışan bankacılık holding şirketlerine dönüşmüş oldu. Değişiklik ile bu iki yatırım bankasının ticari bankacılık yapmasına izin verildi. - Mitsubishi UFJ Financial Group, Morgan Stanley'in %10 ila %20'sini almak için anlaşmaya vardığını bildirdi.
26 Eylül	- ABD'deki en büyük mevduat bankası Washington Mutual'a ABD Federal Tasarruf Mevduatı Sigorta Şirketi (FDIC) tarafından el konuldu.

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	Bankanın kalan varlıkları 1,1 milyar dolara JPMorgan Chase'e satıldı. - Avrupa Merkez Bankası, yaptığı açıklamada, Avrupa bankalarına bir haftalığına 35 milyar dolar vereceğini bildirirken, İsviçre Merkez Bankası piyasalara 9 milyar dolar, İngiltere Merkez Bankası da 30 milyar dolar vereceğini açıkladı.
28 Eylül	- Belçika, Hollanda ve Lüksemburg, mali sıkıntı içindeki Fortis'i kısmen kamulaştırarak iflastan kurtarma kararı aldı. Benelüks ülkeleri, piyasalardaki tedirginliğin de etkisiyle ödemelerini yapmakta zorlanan bankaya ortaklaşa 11,2 milyar euro aktarmayı seçti. Kurtarma planına göre Fortis'in her üç ülkedeki birimlerinin %49'u kamuya devredilecek.
29 Eylül	- İngiltere Hazine Bakanlığı, zor durumdaki Bradford & Bingley (B&B) bankasının 91 milyar dolarlık konut kredisi ve kredi hesabını devralarak bankaya el koyulacağını resmen açıkladı. - Dünyanın önde gelen finans kuruluşlarından Citigroup'un, ABD Hükümeti tarafından el koyulan Wachovia finans grubunun bankacılık kesimini satın alacağı bildirildi. - ABD'de Temsilciler Meclisi 700 milyar dolarlık kurtarma paketini reddetti. - Dow Jones Endeksi tarihinde bir gün içerisinde gözlenen en yüksek düşüşü göstererek 777 puan düştü. - İzlanda hükümeti ülkenin üçüncü büyük bankası Glitnir Bank'ın %75'ini satın aldı
30 Eylül	- Likidite sıkıntısı çeken Dexia'yı kurtarmak için Belçika, Fransa ve Lüksemburg tarafından 6,4 milyar euro destek sağlanmasına karar verildi. - İrlanda ülkedeki tüm banka mevduatlarına iki yıl süreli olarak sınırsız garanti getirildiğini açıkladı. - ABD vergi kanunlarında yapılan değişiklik ile bir başka bankayı satın alan bankanın satın aldığı bankanın zararlarını vergi matrahından indirebilmesine imkan tanındı.
2 Ekim	- ABD'de 700 milyar dolarlık mali kurtarma planı, genişletilmiş haliyle Senato'da kabul edildi. Yeni plana eskisine ilave olarak vergi indirimi içeren ve bankacılık sektörüne güvenin artırılmasını amaçlayan çeşitli önlemler ile banka mevduatlarındaki güvence sınırının 100 bin dolardan 250 bin dolara yükseltilmesini içeren bir hüküm dahil edildi.
3 Ekim	- AB üyeleri, halen alt sınırı 20 bin euro olan mevduat güvencesinin 1 yıl içinde 50 bin euroya yükseltilmesi konusunda mutabakata vardı. - İngiltere banka mevduat garanti limitini 35 bin sterlinden 50 bin sterline çıkardı.
6 Ekim	- BNP Paribas, zor durumdaki Belçika-Hollanda bankası Fortisbank'ın 14,5 milyar euro değerindeki hisselerini satın almaya karar verdi. Karar BNP Paribas'ı, %75 payla Fortisbank'ın en büyük hissedarı durumuna getiriyor.

	- Almanya Başbakanı Angela Merkel, hükümetin tüm özel mevduatları garanti edeceğini bildirdi. Ancak açıklama politik bir taahhüt olarak kaldı, daha sonra herhangi bir yasal düzenleme yapılmadı.
7 Ekim	- Amerikan Merkez Bankası (FED) ticari tahvil piyasasına Büyük Depresyon'dan beri ilk kez müdahale etti. FED, 3 aylık teminatsız ve varlığa dayalı ticari kağıtları uygun şirketlerden doğrudan satın alacak. - İzlanda'da da ülkenin ikinci büyük bankası olan Landsbanki'ye el koyuldu. İzlanda Merkez Bankası döviz rezervlerini desteklemek için Rusya'nın kendilerine 4 milyar euro kredi vereceğini bildirdi. Ülkedeki bütün tasarruf mevduatlarının garanti altına alınacağı açıklandı. - İspanya ve Belçika'da banka mevduat garanti limiti 100 bin euroya çıkarıldı.
8 Ekim	- ABD Merkez Bankası FED, Avrupa Merkez Bankası (ECB), İngiltere (BOE), İsviçre (SNB), İsveç ve Kanada merkez bankaları koordineli olarak faiz indiriminde bulunduklarını açıkladı. Gösterge faiz oranı 50 baz puan düşürülerek, sırasıyla %1.5, %3.75, %4.5, %4.25 ve %2.5'e indirildi. - Yunanistan Maliye Bakanı, üç yıl için bankalardaki mevduat garantisinin 100 bin euroya çıkarılacağını bildirdi. - İngiltere Maliye Bakanı, Abbey, Barclays, HBOS, HSBC, Lloyds TSB, Nationwide Building Society, Royal Bank of Scotland and Standard Chartered bankalarına 50 milyar dolar tutarındaki likidite paketini kullanıma sunacağını bildirdi.
9 Ekim	- ABD'de çökmesinin engellenmesi için Eylül ayında hazineden 85 milyar dolar para aktarılması kararlaştırılan sigorta devi AIG'e, yaklaşık 38 milyar dolar daha kredi açıldı.
10 Ekim	- Rusya Devlet Yatırım Bankası Vneşekonombank'a, Rus şirketlerine kredi verebilmesi için Rusya Merkez Bankası'ndan 86 milyar dolarlık fon kullanma yetkisi tanındı. - İspanya hükümeti, aktif satın alımı yoluyla bankacılık sistemine aktarılmak üzere 50 milyar euro tutarında fon ayırdığını açıkladı. - Danimarka'da, ülkedeki bütün mevduatların garanti altına alındığı açıklandı.
11 Ekim	- ABD Hazine Bakanı Henry Paulson, finans krizine karşı yeni ve büyük bir adım olarak devletin, banka ve finans şirketlerinin hisselerinin bir bölümünü satın alarak, bunlara sermaye enjekte edeceğini açıkladı.
12 Ekim	- Avrupa Birliği'nin euro para birimi kullanan 15 ülkesinin liderleri, mali krize karşı eşgüdüm içinde ve ortak bir çerçevede hareket etmeyi kararlaştırdı. Liderler, bankalar arası kredi işlemlerinin yapılabilmesi için bankalara teminat verilmesi, gerek görüldüğünde de bankalara nakit aktarımı yapılabilmesi konusunda uzlaştı.
13 Ekim	- İngiltere Hazinesi, aralarında Royal Bank of Scotland, HBOS ve Lloyds TSB'nin bulunduğu üç bankanın devlet garantisinde hisse satışı

	gerçekleştirmesine, hisselerden alınmayan bölümün bizzat devlet tarafından satın alınmasına karar verildiği açıklandı. - Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, küresel kriz karşısında zor durumda olan bankalara 360 milyar euroya kadar yardım yapılacağını açıkladı. Bankalar arası kredi alışverişinde 320 milyar euroya kadar garanti verileceği, bankaların sermaye artırımı için ise 40 milyar euro ayrılacağı bildirildi. - Almanya Başbakanı Angela Merkel, "mali piyasa istikrar fonu" kurulmasını kapsayan banka kurtarma planını açıkladı. 500 milyar euro tutarındaki paketin 400 milyar euroluk kısmı garantilerden, 80 milyar euroluk kısmı bankaların sermayelendirilmesinden, 20 milyar avroluk kısmı ise garantilerin desteklenmesinden oluşuyor. - İtalya hükümeti, 103 bin euroya kadar olan bütün mevduatları 36 ay boyunca garanti altına aldığını açıkladı.
14 Ekim	- ABD Hazinesi, Bank of America, Wells Fargo, Citigroup, JPMorgan Chase, Goldman Sachs, Morgan Stanley ve Bank of New York Mellon'dan 250 milyar dolar tutarında hisse satın alacağını açıkladı. - Hong Kong hükümeti, ülkedeki bütün mevduatları garanti altına aldığını açıkladı.
15 Ekim	- Dow Jones Endeksi -%7,87 ile 1987 yılından bu yana en büyük düşüşü gösterdi. - Yunanistan hükümeti, bankacılık sistemini ve ülke ekonomisini güçlendirmek için 28 milyar euro hacminde bir önlem paketi hazırladığını açıkladı. - Rusya'nın Globeks Bankası yönetimi mudilerin vadesi gelmeyen mevduatlarının ödenmeyeceğini bildirdi. - İrlanda hükümeti, ülkedeki tüm mevduatların garanti altına alındığını açıkladı.
16 Ekim	- İsviçre hükümeti, ülkenin iki büyük bankası UBS ve Credit Suisse'ye yardımda bulunacağını bildirdi. - Avrupa Merkez Bankası (ECB), Macaristan'ın döviz piyasasına likidite desteği için bu ülkeye 5 milyar euro kredi verdi. - Singapur'da, döviz mevduatlarına toplam 102 milyar dolar garanti getirildi.
17 Ekim	- Alman Meclisi 500 milyar euroluk paketi kabul etti. - Fransız Meclisi 360 milyar euroluk paketi kabul etti.
19 Ekim	- Güney Kore hükümeti, bankalarının yabancı para cinsinden dışarıdan temin ettiği yaklaşık 100 milyar dolar tutarındaki krediyi, 30 Haziran 2009'a kadar devlet garantisi altına aldığını açıkladı. Ayrıca bankalara 30 milyar dolarlık likidite imkanı temin edileceği ve KOBİ'ler için Kore Kalkınma Bankası'na 750 milyon dolarlık bir kaynak aktarılacağı açıklandı. - İsviçre, UBS'i kurtarmak için hazırlanan 52,8 milyar dolarlık paketi

	hayata geçirdi. - Hollanda hükümeti, mali kriz içinde bulunduğu bildirilen ING bankasına 10 milyar euro'luk devlet desteği sağlayacağını bildirdi.
20 Ekim	- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), küresel krizin gelecek yıl sonuna kadar 20 milyon kişinin işini kaybetmesine yol açacağı uyarısında bulundu. - İsveç hükümeti, bankalara ve konut sektörüne kaynak sağlayan finans kuruluşlarına 152 milyon euro destek verileceğini açıkladı. - Rusya, bankacılık sektörüne 7,6 milyar dolarlık ek kaynak aktaracağını bildirdi. - Küresel finansal krizde Fortis ve Dexia bankalarını kurtarmak zorunda kalan Belçika, sermaye sıkıntısı artan finans ve sigorta şirketi Ethias'a da 1,5 milyar euro aktarma kararı aldı.
21 Ekim	- Amerikan Merkez Bankası (FED), para piyasası yatırım fonlarının elindeki senetlerden alarak bu fonlara likidite olanağı sağlayacağını duyurdu. - Fransa'da hükümet, ilk etapta yıl sonuna kadar altı bankaya 10,5 milyar euro yardım yapmayı kararlaştırdı.
22 Ekim	- Macaristan %8,5 olan faiz oranlarını %11,5'e çıkardı. - Belarus, IMF'den mali yardım içeren bir anlaşma talebinde bulundu. - Arjantin özel emeklilik fonlarını kamulaştırma kararı aldı.
24 Ekim	- İzlanda hükümeti, iki yıl vadeli 2,1 milyar dolarlık kredi almak için IMF ile şartlar üzerinde anlaştıklarını açıkladı. - IMF, Türkiye, Brezilya ve Güney Kore gibi "iyi ekonomik sicile" sahip ülkelere kısa vadeli, döviz cinsinden özel bir kredi imkanı sunmayı planladığını açıkladı. - İngiltere ekonomisi 2008 yılı üçüncü çeyreğinde %0,5 küçülerek 16 yıl aradan sonra ilk kez düşüş gösterdi.
26 Ekim	- Kuveyt Merkez Bankası, Gulf Bank'ı kurtardı. - Suudi Arabistan hükümeti, düşük gelirli vatandaşlarının faizsiz kullanımına sunulmak üzere Suudi Credit Bankası'na 2,67 milyar dolar aktardı.
27 Ekim	- Güney Kore Merkez Bankası faiz oranlarını %5'den %4,25'e indirdi. - Belçika, ülkenin en büyük bankalarından KBC'ye 3,5 milyar euro sermaye aktarma kararı aldı. - IMF, Ukrayna ve Macaristan ile anlaşmaya vardı. Ukrayna'ya gelecek iki yılda 16,6 milyar dolar, Macaristan'a 15,7 milyar dolar kredi verilecek. Macaristan'a açılan kredi ile IMF tarihinde ilk kez bir AB üyesine mali destek vermiş oldu. - Avrupa Merkez Bankası (ECB), euro bölgesi üyesi olmayan Danimarka'ya 12 milyar euro yardım kararı aldı.
28 Ekim	- Hollandalı sigorta şirketi Aegon NV, nakit pozisyonunu desteklemek için hükümetten 3 milyar euro yardım aldı.

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	- İzlanda Merkez Bankası, faiz oranını altı puan artırarak %18'e yükseltti. - İsveç Merkez Bankası, yatırım bankası Carnegie'ye 630 milyon dolar vereceğini açıkladı. - İngiltere Merkez Bankası'nın raporuna göre, kredi krizi nedeniyle dünyadaki finans kuruluşlarının zararı 1,8 trilyon sterline ulaştı.
29 Ekim	- Macaristan'a AB, IMF ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa olarak 20 milyar avro kurtarma paketi verildi. - Çin Merkez Bankası, 27 baz puanlık faiz indirim ile yıllık borçlanma maliyetini %6,93'den %6,66'ya, yıllık mevduat faiz oranı da %3,87'den %3,60'a çekti. - Almanya'nın en büyük ikinci kredi sağlayıcısı Hypo Real Estate, Alman hükümetinin kurtarma planından 15 milyar euro talep etti. - Kuveyt parlamentosu ülkede faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankalardaki mevduatın tamamına garanti veren yasayı kabul etti. - Amerikan Merkez Bankası, %1,5 olan faiz oranını %1'e indirdi.
30 Ekim	- ABD Merkez Bankası (FED), Brezilya, Meksika, Güney Kore ve Singapur ile de swap hattı (döviz takası) açtı. FED, her ülkenin merkez bankasına 30'ar milyar dolar sağlayacak. FED, daha önce de Avustralya, Kanada, Danimarka, İngiltere, Japonya, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç, İsviçre ve Avrupa Merkez Bankası ile karşılıklı swap hattı kurmuştu. - Avusturya'da Erste Bank hükümetten 2,7 milyar euro sermaye desteği aldı. - ABD Hazinesi, 700 milyar dolarlık kurtarma paketinden ilk ödemeleri yaptı. Citigroup, JP Morgan Chase, Wells Fargo 25'er milyar dolar, Bank of America 15 milyar dolar, Merrill Lynch, Goldman Sachs ve Morgan Stanley 10 milyar dolar, Bank of New York Mellon 3 milyar dolar ve State Street Corp 2 milyar dolar aldı. - Japonya Başbakanı Taro Aso, 273 milyar dolar tutarında yeni bir kurtarma paketi açıkladı. Paketin, küçük ve orta boy işletmeler için kredi olanakları, otoyol geçiş ücretlerinde indirimler ve hane halkları için vergi iadelerini içerdiği, ayrıca çiftçiler için daha fazla sübvansiyon verileceği ifade edildi. - IMF, iyi ekonomik sicile sahip olan gelişmekte olan ekonomilere, istemeleri halinde hızla kullanabilecekleri kısa vadeli finansman imkanı sağlayan planı onayladı. "Kısa Vadeli Finansman Olanağı (SLF)" adı verilen krediden yararlanma olanağına sahip olduğu onaylanacak ülkeler, IMF'deki kotalarının beş katına kadar kısa vadeli kredi çekebilecek.
31 Ekim	- Japonya Merkez Bankası, %0,5 olan gösterge faiz oranını %0,3'e indirdi. Banka, 2001 yılından bu yana ilk kez faizleri indirmiş oldu. - Almanya'nın en büyük ikinci kredi sağlayıcısı Hypo Real Estate'in, Alman hükümetinin mali sektör kurtarma planından istediği 15 milyar

	euro (18,7 milyar dolar) talep kabul edildi.
1 Kasım	- "Dow Jones Wilshire 5000 Bileşik Endeksi"ne göre hisse senetlerinin piyasa değeri son bir ayda 2,5 trilyon dolar eridi.
3 Kasım	- Almanya'nın ikinci büyük bankası Commerzbank AG'nin Alman hükümetinden 8,2 milyar euro sermaye yardımı alacağı açıklandı. - Brezilya'da ülkenin en büyük ikinci bankası Banco Itau Holding Financeira SA ülkenin en büyük üçüncü bankası Uniao de Bancos Brasileiros SA bankaları birleşme kararı aldı. - Güney Kore hükümeti ekonomik durgunluğa karşı 11 milyar dolar tutarında yeni bir paket açıkladı. - İspanya hükümeti, işsizlere ve emeklilere ipotek borçlarının %50'sinin vadesini iki yıla kadar erteleme hakkı verileceğini açıkladı. - Portekiz hükümeti, Banco Portugues de Negocios (BPN) bankasının millileştirileceğini açıkladı.
5 Kasım	- İtalya hükümeti, bankalara sermaye sağlamak için 30 milyar euro tutarında bir kaynak ayırmayı planladığını açıkladı.
6 Kasım	- IMF, Ukrayna'ya 16,4 milyar dolar, İzlanda'ya 2,1 milyar dolar kredi verilmesini onayladı. - İngiltere Merkez Bankası, faiz oranlarını %4,5'den %3'e indirdi. - Macaristan hükümeti, bankalara sermaye yapılarının güçlendirilmesi ve borçların ödenmesinde kullanılması için 3 milyar dolar kaynak sağlanacağını bildirdi. - Avrupa Merkez Bankası, bankalar arası gecelik borçlanma faizini 50 baz puan indirerek %3,25'e çekti.
7 Kasım	- IMF, Macaristan'a 15,7 milyar dolar kredi verilmesini onayladı.
9 Kasım	- Çin hükümeti, iç talebi canlandırmaya yönelik 586 milyar dolarlık teşvik paketi açıkladı. Paket 2010 yılına kadar ağırlıklı olarak altyapı ve sosyal projelerde kullanılmak üzere kamu harcaması yapılmasını ve 17,5 milyar dolarlık vergi indirimini öngörmektedir.
10 Kasım	- ABD hükümeti, sigorta devi AIG'ni destekleme planının yeniden yapılandırıldığını duyurdu. Buna göre, ABD Hazinesi 40 milyar dolarlık yeni ihraç edilen öncelikli AIG hissesini satın alacak. - Franklin Bank Corp.'a, ABD Federal Tasarruf Mevduatı Sigorta Şirketi (FDIC) tarafından el konuldu. Böylece ABD'de bu yıl el konan banka sayısı 19'a çıkmış oldu. - İsveç Ulusal Borç Yönetimi, yatırım bankası Carnegie'ye el koydu.
12 Kasım	- Çin, 1 Aralık'dan itibaren çelik, kimyasal ürünler ve hububatı ihracat vergilerini kaldıracağını, 3.770 maldaki vergileri ise düşüreceğini açıkladı. - Kanada hükümeti, ülke bankalarından 41 milyar dolarlık mortgage kredisi satın alınacağını bildirdi.
13 Kasım	- Alman ekonomisi, yılın üçüncü çeyreğinde %0,5 oranında küçülerek resmen resesyona girdi.

	- Hollanda hükümeti, uluslararası piyasalarda etkisini sürdüren mali kriz dolayısıyla maddi güçlük içine giren SNS Real Bankası'na 750 milyon euro maddi destek sağladı.
14 Kasım	- Washington'da yapılan G-20 zirvesinde dünya liderleri krizin aşılması için etkin biçimde birlikte çalışma kararı aldı. Üzerinde anlaşmaya varılan konular; mali sistemi reformdan geçirmek ve kalkınmayı sağlamak, mali sisteme güveni yeniden tesis etmek için muhasebe kayıtlarının tam şeffaf ve uyumlu hale getirilmesi, yasaları güçlendirirken sistemle ilgili risklerin azaltılması ve şirket yöneticilerinin maaşlarının gözden geçirilmesi, IMF ve Dünya Bankası'nın işleyişini hızlandırarak görev alanlarının genişletilmesi, büyümeyi destekleyecek politikalar konusunda işbirliği yapılması. - AB'de ortak para kullanan 15 ülkenin dahil olduğu Euro Bölgesi, ikinci çeyrekteki %0,2 küçülmenin ardından üçüncü çeyrekte de %0,2 daralarak 15 yıl aradan sonra resesyona girdi. - Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's dış finansman koşullarındaki zorlukları gerekçe göstererek Türkiye'nin kredi görünümünü durağandan, negatife çevirdi.
17 Kasım	- Japonya ekonomisi üçüncü çeyrekte %0,1 daralarak 7 yıl aradan sonra resesyona girdi.
22 Kasım	- ABD Federal Tasarruf Mevduatı Sigorta Şirketi (FDIC), bankacılık sistemindeki kredi akışını yeniden canlandırmak için bankaların birbirlerine olan kredi borçlarının 1,4 trilyon dolarlık kısmını garanti altına alma kararı aldı.
24 Kasım	- ABD hükümeti, Citigroup'u kurtarma planını açıkladı. Citigroup, ABD Hazinesi, FED ve Federal Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (FDIC) ile yaptığı anlaşma sonucu 40 milyar dolar değerinde sermaye desteği alacak. Ayrıca Citigroup'un mortgage kaynaklı borçlarına garanti verilecek. - İngiltere'de genel KDV oranı 13 aylık süre için %17,5'den %15'e indirildi. - Rusya Merkez Bankası, artan net sermaye çıkışı ve enflasyonist baskılar ile mücadele için faizleri 100 baz puan arttırarak %7'den %8'e yükseltildi.
25 Kasım	- IMF, Pakistan'a 7,6 milyar dolar tutarındaki acil krediyi onayladı. - ABD Merkez Bankası (FED), 600 milyar dolarlık mortgage kredilerine dayalı menkul kıymet alacağını ve 200 milyar dolar büyüklüğünde tüketici borçlarına dayalı menkul kıymet alma imkanı sunacağını açıkladı. Ayrıca FED, Fannie Mae, Freddie Mac ve Federal Home Loan Banks tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin de 100 milyar dolara kadar olan kısmını alacağını bildirdi.

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

26 Kasım	- Çin Merkez Bankası, faiz oranlarını 108 baz puan indirdi. Merkez Bankası ayrıca bankaların zorunlu karşılıklarını da aşağı çekti. - Avrupa Komisyonu, AB ekonomisini canlandırmak için 200 milyar euroluk teşvik paketi hazırladı. Paket, kısa vadede kamu harcamaları yoluyla ekonominin canlandırılmasını ve otomotiv, çevreci teknolojiler ve altyapı gibi kilit sektörlerle yatırımla orta vadede AB'nin rekabet ve ihracat gücünün artırılmasını hedefliyor.
28 Kasım	- İspanya'da ekonomiyi canlandırma ve işten çıkarılmaları durdurmak için toplam 11 milyar euro'luk kredi paketi açıklandı. Paket, otomobil sektöründe, çevre yatırımlarında, AR-GE çalışmalarında, konut ve turizm sektöründe ve özerk yönetimlerin ihtiyaçlarında kullanılacak.
2 Aralık	- ABD'de otomobil satışları Kasım ayında %37 azalarak, son 26 yılın en düşük seviyesine geriledi. - Eylül başından bu yana finans dışı sektörlerde işten çıkarılanların sayısının 200 bini bulduğu açıklandı.
4 Aralık	- Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, 26 milyar euroluk bir plan açıkladı. Plan, altyapı, araştırma ve yerel otoriteleri desteklemek için 10,5 milyar euro, demir yolları, enerji ve postacılık şirketlerinin desteklenmesi için 4 milyar euro, yüksek öğrenim ve savunma sanayi için de 4 milyar euro harcanmasını içeriyor. Planla zor durumdaki otomobil endüstrisine yardım da planlanırken, eski model arabaların yeni ve çevre dostu modellerle değiştirilmesi amaçlanıyor. - Euro Bölgesi'nde faizler Avrupa Merkez Bankası (AMB) tarafından 75 baz puanlık rekor bir indirimle %2,50 seviyesine düşürüldü. - İngiltere Merkez Bankası, faiz oranını %1 düşürerek %2'ye indirerek son 57 yılın en düşük faizli dönemine girdi.
5 Aralık	- İsveç Hükümeti, 1,1 milyar dolarlık ekonomik teşvik paketi açıkladı. Ekonomik teşvik paketi, altyapı yatırımlarını arttırmayı ve istihdamı arttırmayı hedefliyor.
7 Aralık	- Hindistan hükümeti, altyapı harcamaları, ihracat teşvikleri gibi alanlarda kullanılmak üzere 4,1 milyar dolarlık teşvik paketi açıkladı.
8 Aralık	- Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard and Poor's, Rusya'nın BBB (+) olan kredi notunu BBB'ye indirdi.
10 Aralık	- Arjantin'de 23 milyar dolarlık özel emeklilik fonu kamuya devredildi.
11 Aralık	- İsveç hükümeti otomotiv sektörüne yardım için 3,4 milyar dolar destek vereceğini bildirdi. Plan, kredi garantileri, acil krediler ve araştırma fonlarını içeriyor.
12 Aralık	- Japonya Başbakanı, ekonominin desteklenmesi için 255 milyar dolarlık yeni bir teşvik planı açıkladı. Daha önce açıklanan 27 trilyon yenlik (295 milyar dolar) ekonomiyi teşvik paketini güçlendirmek için hazırlanan yeni paket ile istihdamı artırarak, borçlanmayı teşvik ederek ve finansal piyasalara sermaye desteği vererek, ekonomiyi canlandırmanın

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	amaçlandığı açıklandı. Yeni paket ekonominin daralmasından etkilenen işçiler ve konut satın alanlar için vergi indirimi, yanı sıra piyasalara fon enjeksiyonu ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesini içeriyor.
16 Aralık	- Euro Bölgesi'nde istihdam tarihinde ilk kez geriledi. Toplam çalışan sayısı bir önceki çeyreğe göre üçüncü çeyrekte 80 bin kişi azaldı. - ABD Merkez Bankası, %1 olan faiz oranını %0,25'e indirdi.
19 Aralık	- Japonya Merkez Bankası %0,3 olan faiz oranını %0,1'e çekti. Banka ayrıca doğrudan ticari tahvil satın alımına gideceğini açıkladı. - New York borsasında işlem gören ham petrolün varil fiyatı 34 doları gördü. Bu rakam Temmuz ayındaki 147 dolarlık zirve fiyatına oranla %77'lik bir düşüşü ifade ediyor. - ABD Başkanı George W. Bush, derin krizdeki otomotiv şirketlerine reformdan geçmeleri karşılığında 13,4 milyar dolar acil kredi açılacağını açıkladı. General Motors'a 9,4 milyar dolar, Chrysler'e de 4 milyar dolar acil kredi sağlanacağı bildirildi. Ford ise acil mali desteğe henüz ihtiyacı olmadığını belirtti.
22 Aralık	- Çin Merkez Bankası, faiz oranlarını 27 baz puan indirerek, faiz oranı %2,52'den %2,25'e çekildi. Mevduat zorunlu karşılık oranı da 50 baz puan düşürüldü.
30 Aralık	- ABD Hazine Bakanlığı, General Motors'a (GM) 1 milyar dolar, General Motors'un (GM) finans kolu General Motors Acceptance Corporation'a (GMAC) ise imtiyazlı hisse satın alınması karşılığı 5 milyar dolar destek verileceğini açıkladı. - ABD Merkez Bankası (FED), kredi faizlerini azaltarak konut satışlarının artırılması amacıyla, 2009 ortasına kadar, 500 milyar dolara kadar ipoteğe dayalı menkul kıymet satın alacağını açıkladı.
6 Ocak 2009	- Şili hükümeti, 4 milyar dolarlık teşvik planı açıkladı. Paket, 700 milyon dolarlık yol yapımı, devlet okullarının ve kliniklerinin onarımı gibi kamu projelerini de içeriyor.
8 Ocak	- İngiltere Merkez Bankası, %2 olan faiz oranını %1,5'e indirdi.
12 Ocak	- İngiltere Başbakanı Gordon Brown, yüksek işsizliğin önlenmesi ve 500 bin kişiye iş alanı açılması için hazırlanan planı açıkladı. Plan, her bir işsiz eğitim ve iş sahibi yapılması için işverenlere işsiz başına 2.500 sterlin ödenmesini öngörüyor.
13 Ocak	- Tayland, 115 milyar baht (3,3 milyar dolar) tutarında teşvik paketi hazırladı. Paketin, yoksullara yardım etmek ve turizm sektörünü canlandırmak için kullanılacağı bildirildi. - Almanya Başbakanı Angela Merkel, koalisyon hükümeti tarafından hazırlanan 50 milyar euroluk ikinci ekonomik yardım paketini açıkladı. Pakette; %65'i eğitim konusunda olmak üzere ek yatırımlar için 18 milyar euro ayrılması, şirketler için 15 milyar euroluk bir güvence ve kredi programı, kısa çalışma uygulamasını ilk aşamada 1,5 yıl uzatılması, vergi indirimleri için 18 milyar euro ayrılması ve önlemler

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	nedeniyle alınan borçların geri ödenebilmesi için ödeme planı hazırlanması öngörülmüyor.
15 Ocak	Avrupa Merkez Bankası, faiz oranlarını %2,5'den %2'ye indirdi.
16 Ocak	- ABD Senatosu, mali kurtarmalar için ayrılan fonların harcanmayan 350 milyar dolarını daha serbest bıraktı. Obama, paranın kredi piyasasındaki tıkanıklığı gidermek, el konulan ipotek altındaki ev sayısını azaltmak ve tüketicilere, küçük işletmelere ve belediyelere kredi vermek için kullanılacağını söyledi. - İrlanda hükümeti, Anglo Irish Bank'ı kamulaştırma sürecini başlattı.
17 Ocak	- IMF, Sırbistan'a 402,5 milyon euro kredi verilmesini onayladı.
19 Ocak	- İngiltere hükümeti, bankacılık sistemini desteklemek için ikinci önlem paketini açıkladı. Bankaların riskli varlıkları için oluşturulan garanti programı ile banka borçlarına garanti getirilerek bankalardan kredi bulmakta zorlanan tüketici ve şirketlere kredi akışını yeniden sağlanması amaçlanıyor. Plan, İngiltere Merkez Bankası Para Politikası Kurulu'na da enflasyon hedefine ulaşmaya yardım etmek için varlık satın alabilme yetkisi tanıyor. Para Politikası Kurulu daha önce sadece faiz oranlarını belirlemeyi araç olarak kullanıyordu, ancak faizlerin gittikçe "sıfıra" yaklaşmasıyla bu aracın daha az etkili olduğu ve başka önlemler gerektiği belirtildi. İngiltere Merkez Bankası, bankaların elindeki nakiti artırmak üzere varlık satın almak için 50 milyar İngiliz Sterlin ayırdı. Satın alınacak varlıklar, batık varlıklar değil Hazine tarafından garanti altına alınmış varlıklar olacak, ancak piyasalarda şu an alım satımı zor olan borçları da içerebilecek. - Standard & Poor's, İspanya'nın AAA olan kredi notunu AA+'ya düşürdü.
21 Ocak	- S&P, Portekiz'in "A+" seviyesindeki uzun vadeli notunu "AA-" seviyesine düşürdü
23 Ocak	- İngiltere'de 2008 yılının son çeyreğinde üretimin %1,5 oranında düştüğü açıklandı ve böylece ülke resmen resesyona girmiş oldu.
26 Ocak	- Norveç hükümeti, 2,9 milyar dolarlık teşvik paketi açıkladı. Paket, vergi indirimleri ve kamu harcamalarının artırılmasını öngörüyor.
27 Ocak	- Japonya parlamentosu, ekonomiyi durgunluktan çıkarmayı amaçlayan 54 milyar dolarlık ikinci bir teşvik paketini onayladı. Paket, küçük işletmeler için kredi olanaklarını genişletmeyi ve tüketici harcamalarını artırmak için vergi mükelleflerine 22,3 milyar dolar nakit ödeme yapılmasını içeriyor.
3 Şubat	- Japonya Merkez Bankası, 10,7 milyar dolar değerinde şirket tahvili alacağını ve kredilerde güçlük çekilmemesi için kredi programlarını genişleteceğini açıkladı. - Avustralya hükümeti, küresel krizden korunmak için altyapı yatırımları,

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	okullar ve konut yapımları ile düşük ve orta gelirliilere nakit destekte oluşan 26 milyar dolarlık teşvik paketi hazırlandı.
4 Şubat	- Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, Rusya'nın kredi notunu BBB(+) düzeyinden, BBB'ye indirdi. Ülkenin görünümü de negatif olarak açıklandı.
5 Şubat	- İngiltere Merkez Bankası, faiz oranlarını %1,50'den %1'e indirdi.
6 Şubat	- Brezilya Merkez Bankası, doğrudan krediler yoluyla bankalara bu yıl 36 milyar dolar döviz kredisi verecek. Kredi, yerel olarak faaliyet gösteren ve yurt dışından yaptıkları borçlanmalarla şirketlere kredi sağlayan bankaların kullanımına sunulacak.
12 Şubat	- Avrupa Birliği istatistik kurumu Eurostat tarafından yapılan açıklamaya göre, euro bölgesinde sanayi üretimi yıllık %12 oranında geriledi. Avrupa Birliğinin 27 üyesinin tamamında ise sanayi üretimi yıllık %11,5 oranında geriledi.
13 Şubat	- Alman Meclisi, 2009 ve 2010 yılları için şirketlere toplam 50 milyar euro yardım yapılmasını öngören ikinci konjonktür paketini onayladı. - Almanya 2008 yılının son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %2,1 küçüldü. Bu Almanya'nın 1990 yılında birleşmesinden sonra ekonomisindeki en kötü çeyrek performansı oldu.
14 Şubat	- ABD Başkan Barack Obama'nın ekonomik krizle mücadelede büyük önem verdiği 787 milyar dolarlık teşvik planı, Kongrenin iki kanadında da kabul edildi. Teşvik paketi, bazı vergi indirimleri ile 3,5 milyon kişiye istihdam sağlaması umulan ve devletin fonlarıyla gerçekleştirilecek büyük altyapı projelerinden oluşuyor. - G-7 ülkeleri maliye ve ekonomi bakanlarının ile merkez bankası başkanlarının Roma'da yaptıkları toplantı sonrası açıklanan deklarasyonda; piyasaların ve ekonominin istikrarı açısından para birimleri ve hisse senetlerinde aşırı oynaklığın önlenmesi gerektiği görüşüne ve "G-7 ülkeleri, ekonominin gidişatını olumsuz etkileyecek korumacı önlemlere mani olmayı kararlaştırmıştır" ibaresine yer verildi. Büyüme ve istihdamın desteklenmesi için her türlü imkanın seferber edilmesi konusunda mutabakat sağlandı. Reform edilmiş ve ek kaynaklarla güçlendirilmiş bir IMF'nin, mevcut krize karşı etkin ve esnek çözümler üretmesi gerektiği konusunda görüş birliğine varılmıştır.
17 Şubat	- Çek Cumhuriyeti, 3,14 milyar dolarlık teşvik paketi açıkladı. Paket, vergi indirimleri, ekolojî ve altyapı yatırımları, büyük otomobil üreticileri ve küçük işletmeler için kredi garantileri içeriyor.
23 Şubat	- Güney Kore Merkez Bankası, Amerikan Merkez Bankası ile yapılan kredi hattı anlaşması çerçevesinde ülke bankalarına yapacağı ihale ile 4 milyar dolar kredi verme kararı aldı.
24 Şubat	- S&P, Hindistan'ın ekonomik görünümünü, durağandan olumsuzla çevirdi.

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

25 Şubat	- S&P, IMF ile anlaşmaya imkan verecek gerekli bütçe revizyonunun yapılmasında siyasi irade eksikliği gördüğü için Ukrayna'nın kredi notunu iki basamak indirdi.
26 Şubat	- ABD'de, ülkenin büyük bankalarının uzun bir resesyona dayanma gücünün sınanacağı 'stres testlerine' başlandı. Varlıkları 100 milyar doların üzerinde olan 20'ye yakın finans kuruluşuna uygulanacak testlerle, bankaların ABD Hazinesi'nin sermaye desteği programından faydalanmaya ihtiyacı olup olmadıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Program kapsamında Hazine'nin 700 milyar dolarlık kurtarma fonunda kalan ödenekleri dağıtması öngörülmüyor.
27 Şubat	- ABD ekonomisinin 2008 yılının dördüncü çeyreğinde %6,2 daraldığı açıklandı. Bu gerileme, 1982 yılının ilk çeyreğinden bu yana yaşanan en keskin düşüş oldu. 2008 yılının tamamında ise ekonominin %1,1 büyüdüğü, bunun da 2001'den bu yana yaşanan en yavaş büyüme olduğu bildirildi.
2 Mart	- ABD Hazinesi ve ABD Merkez Bankası'nın ortak açıklamasında, hükümetten geçen yıl iki kez yardım alan sigorta şirketi AIG'nin, 30 milyar dolar daha alacağı ifade edildi. Açıklamada, AIG'nin, ABD ekonomisi ve mali sistem açısından çok önemli olduğu ve gerekirse başka yardım yapılma olasılığının da bulunduğu kaydedildi. AIG 2008 yılı dördüncü çeyrekte 61,7 milyar dolar zarar açıklamıştı. Bu rakam ABD'li bir şirketin bir çeyrekteki en büyük zarar açıklaması.
3 Mart	- Amerikan Merkez Bankası (FED), 200 milyar dolarlık yeni bir tüketici kredi programı açıldı. "Varlığa Dayalı Menkul Borçlanma Kolaylığı" olarak adlandırılan programla, tüketicilere ve küçük işletmecilere kredi olanaklarının artırılması amaçlanıyor. Programın büyüklüğü daha sonra 1 trilyon dolara yükseltilmiştir.
5 Mart	- Avrupa Merkez Bankası, faiz oranlarını %2'den %1.5'e indirdi. - İngiltere Merkez Bankası, faiz oranlarını 50 baz puan düşürerek yüzde 0.5'e çekti. Yeni faiz oranı İngiltere tarihinin en düşük faiz oranı olarak kayıtlara geçti.
6 Mart	- ABD Çalışma Bakanlığı resesyonun başlangıcı olan 2007 yılı Aralık ayından bu yana ABD'de toplam 4,4 milyon kişilik istihdam kaybı yaşandığını açıkladı. Bu kayıpların yarısına yakın bir kısmı son üç ay içinde yaşandı.
7 Mart	- İngiltere'nin önde gelen bankası Llyods Bank grubu, devletin kontrolüne geçti. Banka bünyesinde bulunan 260 milyar sterlin (367 milyar dolar) tutarındaki riskli varlıkları üzerine alan devletin Llyod Bank'ın %65 ile en büyük hissedarı konumuna geldiği belirtildi. - Belçikalı Fortis'in Fransız BNP Paribas'ya devrinde nihai anlaşma sağlandı.
9 Mart	- Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) hazırladığı raporda, döviz, hisse senedi ve bono piyasalarını kapsayan finansal varlıkların değerinin 2008

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

	yılında 50 trilyon dolar azaldığı ortaya koyuldu.
10 Mart	- Malezya hükümeti, ekonomiyi canlandırmak ve durgunlukla mücadele için 16,2 milyar dolar tutarında yeni bir plan açıkladı.
12 Mart	- Avrupa Yatırım Bankası (AYB), satışları son aylarda sert şekilde gerileyen Avrupalı oto üreticilerine 3 milyar euro krediyi onayladı.
19 Mart	- Amerikan Merkez Bankası'nın, kredi faizlerini düşürülmesi ve yeni kredi imkanları oluşturulması amacıyla önümüzdeki 6 ay içinde hükümetten, 300 milyar dolara kadar uzun dönemli borç tahvili alacağı, mortgage kredileri için de 850 milyar dolarlık menkul kıymet satın alacağı açıklandı. - IMF, dünya ekonomisinin, 60 yıldan bu yana ilk kez bu yıl %0.5 ile %1 arasında küçüleceğini açıkladı. IMF ayrıca, G20 ülkelerinin bu yıl ve gelecek yıl gayri safi yurtiçi hasıllarının %2'si oranında bir parayı teşvik paketlerine harcamaları gerektiğini vurguladı.
20 Mart	- AB devlet ve hükümet başkanları, para birimlerinin hızlı değer kaybetmesiyle kullandıkları döviz kredilerini ödemekte zorlanan Orta ve Doğu Avrupa'daki yeni üyeler için ayrılan 25 milyar euroluk acil kredi paketini 50 milyar euroya çıkarılması konusunda uzlaştı.
23 Mart	- ABD Hazine Bakanlığı, banka bilançolarındaki sorunlu varlıkları temizleyecek planın detaylarını açıkladı. Plana göre; ABD Hazinesi, bankaların bilançolarında bulunan ve kredi piyasasının çalışmasını önleyen varlıkları 1 trilyona kadar satın alacak; sorunlu varlıkların alımı için finans sektörü kurtarma fonu TARP'tan 75 ile 100 milyar dolar arasında kaynak ayıracak; sorunlu varlıkların satın alınmasındaki riski tek başına almayarak, riski özel sektör ile birlikte paylaşacak; kamu-özel sektör ortaklığıyla kurulacak olan fonlara profesyonel yöneticiler atayarak, bu fonların sorunlu varlıkları alarak, ileride kar sağlamalarına imkan verecek bir sistem oluşturacak; kamu-özel sektör ortaklığı için ABD Merkez Bankası ve Federal Mevduat Sigorta Şirketi (FDIC) finansman sağlayacak.
24 Mart	- Romanya, IMF ile 20 milyar euro tutarında iki yıllık bir stand-by anlaşması imzaladı. Kredinin yaklaşık 13 milyar Euro'luk kısmı IMF tarafından, 5 milyar Euro'luk kısmı Avrupa Birliği'nden, 1,5 milyar Euro'luk kısmı da Dünya Bankası'ndan sağlanacak.
26 Mart	- ABD'de Finansal Reform Planı Kongre'ye sunuldu. Planda, hedge fonların SEC'in denetimine girmesi, türev piyasalara ilişkin kuralların sıkılaşması, şirket yöneticilerine uzun vadeli performanslarına göre maaş verilmesi, tüm finansal sistem üzerinde güç sahibi olacak tek bir federal kurumun oluşturulması gibi hususlar öngörülmektedir.
30 Mart	- İspanya'da 16 yıl sonra bir bankaya el konuldu. İspanya Merkez Bankası'nın, mevduat bankası Caja Castilla La Mancha'ya el koyarak 9 milyar euroluk borcuna devlet garantisi vereceği bildirildi.

2 Nisan	- Avrupa Merkez Bankası (ECB), faiz oranlarını 25 baz puan indirerek %1,50'den %1,25'e indirdi. Yapılan indirimle faiz oranları İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en düşük seviyeye inmiş oldu. - G-20 ülkeleri liderlerinin İngiltere'de yaptıkları zirve sonucunda, IMF ve Dünya Bankası'na ek 1 trilyon dolar kaynak sağlanacağı taahhüdü verildi. G-20 liderleri ayrıca küresel ticareti desteklemek amacıyla gelecek iki yıl için 250 milyar dolarlık mali finansman paketi oluşturulması konusunda anlaştı. Fakir ülkelere kredi verilebilmesi için kalkınma bankalarına da 100 milyar dolar aktarılacak. Benzer bir krizin tekrar ortaya çıkmasını engellemek için vergi cennetlerine göz yummamak, hedge fonları denetlemek ve mali sisteme güveni yeniden tesis etmek için ortak politikalar oluşturmak gerektiği belirtilirken, her şeyin hızla düzelmeyeceği ancak alınan kararların durgunluğun süresini kısaltmayı ve istihdamı korumayı hedeflediği ifade edildi.
8 Nisan	- AB Komisyonu, borçlanmakta zorlanan bankalara sağlanan hazine garantileri dahil, 27 AB üyesinde küresel mali krize karşı alınan tedbirlerin, 3 trilyon euroya ulaştığını duyurdu. AB Komisyonu'nun verilerine göre küresel krizle mücadele için bankalarına 300 milyar euro sermaye enjekte eden AB üyeleri, banka ve mali sektör şirketlerini kamulaştırarak iflastan kurtarmak için de 400 milyar euro harcadılar. AB üyeleri, uluslararası piyasadan borçlanmakta zorluk çeken bankalarına da 2,3 trilyon euroluk hazine garantisi sundular.
10 Nisan	- Japonya Başbakanı Taro Aso, 150 milyar dolar tutarında yeni bir teşvik paketi açıkladı. Önlem paketi, enerji, sağlık, sosyal yardım, çevre teknolojileri, kültür, moda ve turizm alanlarında işçilere ve küçük işletmelere yardım yapılmasını ve bölgesel ekonomileri desteklemeyi kapsıyor.
20 Nisan	- IMF, Esnek Kredi Hattı'ndan 47 milyar dolar tutarında kredi isteyen Meksika'nın başvurusunu onayladı. Böylece IMF Yönetim Kurulu ilk Esnek Kredi Hattı (FCL) düzenlemesini ve aynı zamanda Fon'un tarihindeki en büyük finansal düzenlemesini onaylamış oldu.
7 Mayıs	- Avrupa Birliği Romanya'ya yedi yıl vadeli 5 milyar euro krediyi onayladı. Romanya, AB'den gelecek 5 milyar euro yanında IMF'den 12,95 milyar euro, Dünya Bankası'ndan 1 milyar euro ve Avrupa Yatırım Bankası'yla Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'ndan ortaklaşa 1 milyar euro kredi kullanarak toplam 20 milyar euroluk finansman sağlamış olacak. - Avrupa Merkez Bankası (ECB), faiz oranlarını 25 baz puan indirerek %1'e çekti. ECB böylece 2008 yılının Ekim ayından bu yana gösterge faiz oranında 325 baz puan indirim yapmış oldu.
8 Mayıs	- ABD Merkez Bankası'nın ülkenin en büyük 19 bankası üzerinde yaptığı 'stres testi'nin sonuçlarına göre bankalardan 10'u toplam 74,6 milyar dolar yeni sermayeye ihtiyaç duyuyor.

Küresel Krize Karşı Alınan Önlemler ve Krizin Gidişatı

13 Mayıs	- İspanya Hükümeti, ekonomik krize karşı 11 yeni önlem alınacağını duyurdu. Alınacak önlemler arasında 2009 yılında kamu harcamalarında 1 milyar euro yeni kesinti, kısa vadede emlak piyasasını hareketlendirmek için ev satışını kolaylaştıracak vergi indirimleri, sıfır model araba satın alanlara 2 bin euro doğrudan yardım yapılması, işçi sayısını koruyan veya artıran küçük ve orta ölçekli işletmelere %5 vergi indirimi uygulanması bulunuyor. - ABD'de gerçekleştirilen ve 19 büyük bankayı kapsayan 'stres testi'nin sonuçlanmasından sonra harekete geçen Avrupa Birliği (AB), bankacılık sistemini benzer bir teste tabi tutmaya karar verdi.
21 Mayıs	- Standard & Poor's, İngiltere'nin ekonomik görünümünü durağandan negatife çevirdi.
8 Haziran	- Standard & Poor's İrlanda'nın uzun dönemli kredi notunu (AA+) seviyesinden (AA) seviyesine düşürdü. Notun görünümünü ise negatif olarak belirledi.
12 Haziran	- Euro Bölgesi'nde sanayi üretimi, Nisan ayında %21,6 daralarak tarihinin en sert düşüşünü gerçekleştirdi.
24 Haziran	- ABD Merkez Bankası (FED), borçlanma maliyetlerini düşük tutmak ve ekonominin toparlanmasına yardımcı olmak amacıyla yapılan büyük hacimli devlet tahvili ve mortgage kredileri ile ilgili tahvil alımına devam edileceğini açıkladı. Ayrıca ABD'de resesyonun gücünü kaybetmeye başladığı yönünde işaretler görüldüğü belirtildi.
30 Haziran	- Euro Bölgesi Haziran ayında -%0,1 ile tarihinde ilk kez eksi enflasyonla tanıştı. - İngiltere ekonomisi 2009 yılının ilk çeyreğinde, geçen yılın son çeyreğine göre %2,4 daraldı. Böylece, İngiliz ekonomisi 1958 yılının ikinci çeyreğinden bu yana en büyük küçülmeyi yaşamış oldu.
2 Temmuz	- Euro Bölgesinde işsizlik oranı Mayıs ayında %9,5 ile tarihinin en yüksek düzeyine çıktı.
17 Temmuz	- ABD Merkez Bankası (FED), düzenlediği Temmuz ayı basın toplantısında, ABD'de ekonomik çöküşün sonuna gelindiğini, bu yılın ikinci yarısında ekonominin canlanmaya başlayacağını öngördü.
31 Temmuz	- Japonya'da işsizlik oranı Haziran ayında %5,4'e çıkarak, son altı yılın en yüksek seviyesine ulaştı. - Avrupa'da Euro bölgesinde Haziran ayında işsizlik oranı %9,4 ile son 10 yılın en yüksek seviyesine ulaştı.
1 Ağustos	- ABD ekonomisi 2009 yılının ikinci çeyreğinde % 1 oranında küçüldü.
7 Ağustos	- ABD'de temmuz ayında işsizlik oranı %9,4'e geriledi. Böylece Nisan 2008'den bu yana işsizlik oranı ilk kez düşmüş oldu.
13 Ağustos	- AB istatistik kurumu Eurostat'ın verilerine göre, Euro Bölgesi'nde gayri safi yurtiçi hasıla 2009'un ikinci çeyreğinde, bir önceki çeyreğe göre

	%0,1 daraldı. Bir önceki yılın aynı dönemine göre ise daralma %4,6 oldu. Alman ekonomisi 2009'un ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0.3 oranında büyüyerek resesyondan çıktı. Yaşanan artış GSYİH'da 2008'in ilk çeyreğinden bu yana oluşan ilk artış oldu. Fransa 2009 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0,3 oranında büyüyerek resesyondan çıktı. Fransız ekonomisi dört çeyrektir küçülmekteydi. Bir önceki yılın aynı dönemine göre ise Almanya'da %5,9, Fransa'da %2,6 küçülme yaşandı.
14 Ağustos	- IMF'den yapılan açıklamaya göre üye ülkeler, global finansal sisteme likidite enjekte edilmesi için 250 milyar dolar tutarında özel çekme hakkının (SDR) ihracını onayladı. İhraç edilecek SDR, üye ülkelere 28 Ağustos'ta dağıtılacak. İhraç, üye ülkelerin kotalarının %74'ü kadar olacak.
17 Ağustos	- Japonya ekonomisi 2009'un ikinci çeyreğinde % 3,7 büyüyerek resesyondan çıktı. Japon ekonomisi beş çeyrektir ilk kez büyüme gösterdi.
28 Ağustos	- İngiltere ekonomisi, 2009'un ikinci çeyreğinde %0,7 küçüldü.

